

1ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο
ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΤΕΡΟΤΗΤΕΣ
ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ & ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Κοζάνη 11-12 Νοεμβρίου 2022

Αίθουσα Εκδηλώσεων Ιστορικού - Λαογραφικού & Φυσικής Ιστορίας Μουσείου Κοζάνης
Ίωνος Δραγούμη 9-11, Κοζάνη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νιτσιάκος Βασίλης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Διευθυντής του Τομέα Λαογραφίας του
Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ντίνας Κώστας

Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Πρόεδρος του Παιδαγωγικού
Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Σιώκης Νικόλαος

Διδάκτωρ Ιστορίας Ελληνισμού του Α.Π.Θ.

Ερμηνείες των τοπωνυμίων Βύσος και Βλάχα στον Κάμπο της Θεσσαλονίκης

Κώστας Βουδούρης

Με αφορμή τα τοπωνύμια Βύσος και Βλάχα της Χαλάστρας, στον κάμπο δυτικά της Θεσσαλονίκης, ερευνώντας εναλλακτικές ερμηνείες εντός του ιστορικού, γεωμορφολογικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, επιχειρώ και την συνερμηνεία τους.

Αφετηρία αποτελούν τα αγιολογικά κείμενα των “Διηγήσεων των Θαυμάτων του Αγίου Δημητρίου”, όπως και το Θρακικό φύλο των Βησών/Βεσσών, που από την ελληνιστική περίοδο αναλαμβάνουν τον ηγετικό ρόλο των συγκρούσεων με τους Ρωμαίους.

Οι Διηγήσεις των Θαυμάτων του Αγίου Δημητρίου φαίνεται να αντανακλούν πραγματικά ιστορικά γεγονότα σχετιζόμενα με τις πολιορκίες της Θεσσαλονίκης και την διαδικασία διείσδυσης Σλαβικών και διάφορων λατινόγλωσσων φύλων στη Βυζαντινή Μακεδονία των μέσων χρόνων.

Ο Μαύρος ο Βέσσος εμφανίζεται στο ιστορικό προσκήνιο μέσω αυτών των Διηγήσεων ως ηγετική προσωπικότητα μιας εθνολογικά αμφίμικτης ομάδας από Αβάρους, λατινόγλωσσα φύλα και Σλάβους στην τελευταία πολιορκία της Θεσσαλονίκης. Με την λύση της, η ομάδα αυτή υπό τον Μαύρο τον Βέσσο εγκαθίσταται αναγκαστικά δυτικά της Θεσσαλονίκης προς τον Αξιό.

Στο πλαίσιο ασάφειας των εθνοτικών/εθνωυμικών προσδιορισμών σε κείμενα βυζαντινής γραμματείας, οι Βέσσοι συνδέονται άμεσα με τους Βλάχους τουλάχιστον σε μια πηγή. Την ερμηνεία της γενικής σύνδεσης των εκλατινισμένων λαών με τους Βλάχους αποδέχεται πλειάδα ελλήνων ερευνητών. Σε Πρακτικά Μονών του Αγ. Όρους μπορούμε να ανιχνεύσουμε κατάλοιπα του λαού των Βεσσών, των Βλάχων κι άλλων λαών, κατά την αφομοιωτική διαδικασία της ύστερης βυζαντινής περιόδου.

Υπό το πρίσμα αυτό προτείνω την συνερμηνεία των τοπωνυμίων του Βύσου και της Βλάχας ως σχετιζόμενες με τα ιστορικά γεγονότα των Διηγήσεων των θαυμάτων του Αγίου Δημητρίου.

Βιογραφικό

Ο Κώστας Βουδούρης έχει πραγματοποιήσει σπουδές στην αρχαιολογία του ΑΠΘ και βιβλιοθηκονομία στο ΤΕΙ Σίνδου. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Συντήρηση Μνημείων της Αρχιτεκτονική του ΑΠΘ. Τα τελευταία χρόνια εργάστηκε ως αρχαιολόγος για τις ΕΦΑ Φλώρινας, Καστοριάς, Κοζάνης. Πιο ειδικά κατά το έτος 2017 για τον Αγωγό Φυσικού Αερίου (ΤΑΡ) (ΕΦΑ Σερρών) και πρόσφατα στο ΜΕΤΡΟ Θεσσαλονίκης (ΕΦΑ Πόλης Θεσσαλονίκης). Για πολλά χρόνια στην Τοπ. Αυτοδιοίκηση σε διάφορες θέσεις ευθύνης. Μεταξύ δε αυτών υπήρξα για 12 χρόνια αντιδήμαρχος Δήμου Χαλάστρας. Ξένες γλώσσες: Αγγλικά (C2).

Η διαπολιτισμικότητα και η διγλωσσία στα «ευμέθοδα» εγχειρίδια Γραμματικής στην ελληνική, γερμανική, βλάχικη του Δ.Ν. Δάρβαρη και του Μ.Γ. Μποϊατζή

Σοφία Χρ. Κουκουβίνου

Με αφορμή τις εργασίες του εν λόγω Πανελληνίου Συνεδρίου που φέρει τον τίτλο Οι Βλάχοι της Ελλάδας: Ταυτότητες και Ετερότητες στον χώρο και τον χρόνο, σας υποβάλλω πρόταση με αφορμή τα αποτελέσματα της έρευνάς μου σχετικά με τη Γλώσσα των Βλάχων, τα ιδιώματα και τις τοπικές διαλέκτους. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για την παρουσίαση μιας διεπιστημονικής προσέγγισης που άπτεται βασικών θεμάτων της εκπονηθείσας διδακτορικής διατριβής μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ), με τίτλο Γερμανικός και Νεοελληνικός Διαφωτισμός: Διερεύνηση πνευματικών αλληλεπιδράσεων στη διαμόρφωση της Νεοελληνικής Παιδείας (2021), προκειμένου να αναδειχθεί μια διαφορετική ερμηνεία για τον σημαίνοντα ρόλο της Γερμανικής Γραμματικής στη διάδοση της γραικοβλαχικής γλώσσας σε συγκεκριμένες κοινότητες στο πλαίσιο το νεωτερικού ελληνικού έθνους-κράτους.

Ειδικότερα, θα γίνει παρουσίαση των παρακάτω θεματικών ενοτήτων:

α. Οι γερμανικές εκδόσεις του έλληνα λόγιου της διασποράς Δημητρίου Ν. Δάρβαρη (1757-1823) και η γερμανική επιρροή στα εγχειρίδια Γραμματικής του ως έκφραση της διαπολιτισμικής παιδείας.

β. Η εκμάθηση της Γερμανικής Διαλέκτου ως συντόμου μεθόδου της γραμματικής διδασκαλίας (ο τίτλος στα ελληνικά: Γραμματική γερμανική ακριβεστάτη, εκ διαφόρων παλαιών τε και νεωτέρων Συγγραφέων επιμελώς συλλεχθείσα, κ[αι] εις την κοινοτέραν των νυν Ελλήνων Διάλεκτον διά κοινήν Ωφέλειαν ευμεθόδως εκτεθείσα υπό Δημητρίου Νικολάου του Δαρβάρεως. Εν Βιέννη της Αουστρίας: εν τη Τυπογραφία Ιωσήπου του Βαουμείστερου, έτει αηπε [1785]).

γ. Η συμβολή του Δάρβαρη με τη Γερμανική Γραμματική Μέθοδο διδασκαλίας στη διάδοση της γραικοβλαχικής γλώσσας, εμποτισμένης με στοιχεία από τη σύγχρονη Γραμματεία του Γερμανικού Διαφωτισμού (ο τίτλος στα ελληνικά: Διάλογοι γραικογερμανικοί χάριν τῶν μικρῶν παιδίων τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Καίσαρος παροικούντων ὁμογενῶν ἐκδοθέντες πρὸς εὐκολωτέραν μάθησιν καὶ κατάληψιν τῆς κοινῆς τῶν Γραικῶν διαλέκτου ὑπὸ Δημητρίου Νικολάου τοῦ Δαρβάρεως, Βιέννη 1809).

δ. Ο ελληνοδιδάσκαλος Μιχαήλ Μποϊατζής, η εκπόνηση της Γραμματικής Μεθόδου για Γραικούς σε γερμανική διάλεκτο (ο τίτλος στα ελληνικά: Γραμματική Ρωμανική, ἤτοι Μακεδονοβλαχική και στα γερμανικά: Romanische oder Macedonowlachische Sprachlehre), με την οποία επέτρεπε την εκμάθηση της Ελληνικής για τους φιλομαθείς Γερμανούς, ως καινοτομία για την εποχή για χάρη της ανάπτυξης της μεθόδου της διγλωσσίας.

ε. Η έκδοση της μακεδονοβλάχικης Γραμματικής του Μποϊατζή και η ανάδειξη της γλώσσας σε μέσο εκδήλωσης εθνοτικών διαφορών, στο πλαίσιο των ορθόδοξων εμπορικών κοινοτήτων της Αψβουργικής Μοναρχίας (Ο τίτλος στα γερμανικά: Bojadschi, M. G., kurzgef. neugriechische Sprachlehre (Βιέννη 1823) και στα ελληνικά: Μιχ. Γ. Μποϊατζής, Σύντομος Γραμματική τής Γραικικής γλώσσας χάριν τής νεολαίας τών έν τή έπικρατεία του Καίσαρος εύρισκομένων Γραικών (Βιέννη 1823), η οποία απευθυνόταν όχι μόνο στους Βλάχους εκτός του ελληνικού χώρου, αλλά και σε αυτούς στις βαλκανικές τους εστίες.

Βιογραφικό

Η Σοφία Κουκουβίνου είναι εκπαιδευτικός, πτυχιούχος Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης Γερμανικής Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Διδακτορικού Διπλώματος στον τομέα Επιστημών της Αγωγής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στο ΠΤΔΕ του ΕΚΠΑ (2014-2021), θέμα της διατριβής: Γερμανικός και Νεοελληνικός Διαφωτισμός: Διερεύνηση πνευματικών αλληλεπιδράσεων στη διαμόρφωση της Νεοελληνικής Παιδείας (επιβλέπων καθηγητής: Κων. Μαλαφάντης). Από το 2021 διδασκαλία και έρευνα της Γερμανικής Γλώσσας (Ορολογία / Θεωρία) για ειδικούς επαγγελματικούς σκοπούς στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Λάρισα), Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της επικεντρώνονται σε θέματα: Γερμανικής φιλοσοφίας (ιδεαλισμός, κλασικισμός, ηθική, δίκαιο, αισθητική), παιδαγωγικής (ρεύματα ευσεβισμού, φιλανθρωπισμού, εκλεκτικισμού, ανθρωπισμού), λογοτεχνίας του γερμανικού Διαφωτισμού (για παιδιά και για νέους), έργων γερμανικής και νεοελληνικής λογοτεχνικής γραμματείας, θεωριών αγωγής (παιδαγωγίες, χρηστοθήεις, καθαρή, εφαρμοσμένη και παιδαγωγικά μυθιστορήματα μαθητείας (Bildungsroman), μεταφραστικών έργων της Παιδαγωγικής του γερμανικού Διαφωτισμού, γερμανικού φιλελληνισμού ως αισθητικού και φιλολογικού ρεύματος, Ιστορίας της γερμανικής και νεοελληνικής εκπαίδευσης (εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, Βασιλικά σχολικά Διατάγματα), ζητημάτων Συγκριτικής Γραμματολογίας με έμφαση στις σχέσεις των φιλοσοφικών, παιδαγωγικών ρευμάτων του γερμανικού με τον νεοελληνικό Διαφωτισμό, πρόσληψης και διακειμενικότητας, ελληνογερμανικών πνευματικών σχέσεων, πρόσληψης φιλοσοφικών και παιδαγωγικών αξιών της ελληνικής αρχαιότητας και γραμματείας στον γερμανικό Διαφωτισμό, φιλοσοφικών και παιδαγωγικών νεολογισμών. Άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά και Πρακτικά Συνεδρίων.

Η επιρροή της ελληνικής γλώσσας στις προτάσεις για τον εγγραμματισμό των Βλάχων στο μεταίχμιο του 18ου και 19ου αιώνα

Δημήτριος Κ. Γαργάλας

Από το 1770 ως το 1813, οι Θ. Καβαλλιώτης, Δ. Μοσχοπολίτης, Κ. Ουκούτας, Γ. Ρώζιας και Μ. Μποϊατζής, όλοι τους Βλάχοι διανοούμενοι, διατύπωσαν τις απόψεις τους για τον εγγραμματισμό των ομογενών τους. Για τον σκοπό αυτόν, οι δύο πρώτοι (Καβαλλιώτης, Μοσχοπολίτης) υποστήριξαν ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά η ελληνική γλώσσα, με ταυτόχρονη εγκατάλειψη της βλαχικής, ενώ οι τρεις τελευταίοι (Ουκούτας, Ρώζιας, Μποϊατζής) πρότειναν ακριβώς το αντίθετο. Η

παρούσα εισήγηση επικεντρώνεται στην ανάδειξη της επιρροής που άσκησε η ελληνική γλώσσα στις αλφαβητικές επιλογές καθενός εκ των ανωτέρω λογίων, σε όλο της το φάσμα, από την απολύτως καθοριστική στους πρώτους, ως την εντελώς μηδαμινή στους τελευταίους, με μέτρο σύγκρισης την «ενδιάμεση» τοποθέτηση του Κ. Ουκούτα. Τίθενται προβληματισμοί και ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η ελληνική γλώσσα, αλλά και η σχέση της με τη βλαχική, από τον εκάστοτε διανοούμενο. Η ανάλυση των αλφαβητικών προτάσεων καταδεικνύει ότι, ενώ οι πρώτοι λόγοι εκ των ανωτέρω θεώρησαν την ελληνική γλώσσα ως τη μοναδική γλώσσα στην οποία έπρεπε να εγγραμμатιστούν οι ομογενείς τους, οι τελευταίοι απλώς χρησιμοποίησαν την ελληνική γλώσσα ως ένα απλό εργαλείο (με εξαίρεση την ιδιόμορφη περίπτωση του Κ. Ουκούτα), προκειμένου να διαβιβάσουν το μήνυμα ότι ο εγγραμμатισμός των Βλάχων πρέπει να γίνει στη βλαχική και ότι η τελευταία είναι μία λατινογενής γλώσσα, η οποία δεν έχει καμιά σχέση με την ελληνική, σε κανένα επίπεδο (φωνολογικό, μορφοσυντακτικό, λεξιλογικό), παρά τη μακραίωνη συμπόρευσή τους.

Βιογραφικό

Ο Δημήτριος Κ. Γαργάλας είναι απόφοιτος του Κλασικού τομέα του τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μεταπτυχιακός φοιτητής του τομέα Γλωσσολογίας του τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ με ειδίκευση στην Ιστορική και Βαλκανική Γλωσσολογία. Αντικείμενο της έρευνάς του είναι ο εγγραμμатισμός των Βλάχων την περίοδο 1770 – 1813. Εργάζεται ως φιλόλογος στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπου δίδαξε επί σειρά ετών διάφορα αντικείμενα.

Γλωσσικές στάσεις απέναντι στη βλάχικη γλώσσα σε διαδικτυακά κείμενα μαζικής κουλτούρας

Ειρήνη Κουτρομπά

Η παρούσα εργασία στοχεύει στον εντοπισμό και στην ανάλυση των γλωσσικών υποκειμενικών στάσεων (attitudes) απέναντι στη βλάχικη γλώσσα και στις απόπειρες καταγραφής της, όπως προκύπτουν από διάφορα κείμενα μαζικής κουλτούρας στο διαδίκτυο.

Η διερεύνησή τους κρίνεται σημαντική, καθώς οι στάσεις ανάλογα το ποιον τους μπορεί να οδηγήσουν στη διατήρηση ή στην υποχώρηση γλωσσικών ποικιλιών χαμηλού κύρους. Ως μεθοδολογικό εργαλείο υιοθετείται η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) και η Συστημική-Λειτουργική Γραμματική των Halliday και Hasan (1967), επιχειρώντας να τεκμηριώσει ερευνητικά ερωτήματα, όπως: Ποια γλωσσικά στερεότυπα προκύπτουν σχετικά με την αξία της; Πόσο στιγματίζεται; Ποιες στάσεις διαμορφώνονται σχετικά με τις απόπειρες καταγραφής της; Η διατήρησή της «φαντάζει» αναγκαία; Αρχικά, παρατίθενται κάποια στοιχεία της ιστορικογλωσσικής πορείας της κουτσοβλάχικης γλώσσας, των προσπαθειών διάσωσής της και των

αποπειρών καταγραφής της. Στη συνέχεια, γίνεται λόγος για τη διαμόρφωση γλωσσικών στάσεων απέναντι στις μειονοτικές γλώσσες. Αναλύεται το μεθοδολογικό πλαίσιο και παρουσιάζονται οι δια του λόγου διαμορφούμενες γλωσσικές στάσεις. Τέλος, διατυπώνονται τα συμπεράσματα. Αυτό που σε γενικό πλαίσιο προκύπτει είναι ότι η κουτσοβλάχικη γλώσσα, άλλοτε και κατά κύριο λόγο αντιμετωπίζεται στερεοτυπικά και υποτιμητικά βάσει ιδεολογικών αλτρωτικών ερεισμάτων (Κουτσοβλαχικό ζήτημα) και άλλοτε θετικά, συντείνοντας στη διάσωσή της και στην ενδυνάμωση της βλάχικης γλωσσικής ταυτότητας.

Βιογραφικό

Η Ειρήνη Κουτρομπά είναι Φιλολόγος, απόφοιτη του τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με ειδίκευση στον κλασικό τομέα. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος Γλωσσολογίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με τίτλο «Σύγχρονες Τάσεις στη Γλωσσολογία για Εκπαιδευτικούς». Έχει λάβει μέρος σε συνέδρια, όπως: Διαδικτυακό Συνέδριο του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας «Γλωσσική Διδασκαλία και Μάθηση στο Σύγχρονο Εκπαιδευτικό και Κοινωνικό Περιβάλλον» (2-4 Ιουλίου 2021), Επιστημονικό Συνέδριο της Εταιρείας Μελετών Ανθρωπιστικών Επιστημών Φλώρινας «Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί του 20 ου αι. και η επίδρασή τους στη Δυτική Μακεδονία» (18- 19 Σεπτεμβρίου 2021 Φλώρινα, 35 ο Διεθνές Συνέδριο Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών «Ελληνική Γλώσσα» (18-20 Μαρτίου 2022 Πάτρα), 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21 ο αιώνα» (15-17 Απριλίου 2022). Έχει δημοσιεύσει μια επιστημονική εργασία στο περιοδικό Νέος Παιδαγωγός.

Αναπαραστάσεις και ανασηματοδοτήσεις της βλάχικης γλώσσας σε δύο βλαχοχώρια της Δυτικής Μακεδονίας

Μαρία Νικ. Σακοράφα

Η εισήγηση ιχνηλατεί τη συγκρότηση αναπαραστάσεων και ανασηματοδοτήσεων της βλάχικης γλώσσας ως μητρικής σε Κρανιά και Καλλιθέα Γρεβενών, δύο ορεινά βλαχοχώρια της Δυτικής Μακεδονίας. Η συμμετοχική παρατήρηση συνδυαστικά με συνομιλιακή αλληλεπίδραση κατά την επιτόπια έρευνα στο πεδίο συνέθεσε το βιωματικό υλικό της ποιοτικής ανάλυσης, στο πλαίσιο εκπόνησης διδακτορικής διατριβής με θέμα «ταυτοτικές αποχρώσεις της τοπικότητας». Η λογοδοτική και πραξιακή εικόνα μόνιμων και εποχικών κατοίκων αναδεικνύει τη δυναμική της βλάχικης γλώσσας στο σχεσιακό πλέγμα, με έμφαση στην πολυλειτουργική επιδραστικότητά της σε ταυτοτικές αποχρώσεις της τοπικότητας ως εκφάνσεις ατομικής και συλλογικής ταυτότητας. Η αναγωγή της μνήμης σε δομικό συστατικό των αφηγήσεων εκτυλίσσει τη χωροχρονική περιπέτεια της βλάχικης γλώσσας στη δίνη εξωγενών πιέσεων αποκλεισμού και μετασχηματισμού: οι αναπαραστάσεις και ανασηματοδοτήσεις της ενεργοποιούν διαλογική κινητικότητα μεταξύ παρελθόντος και παρόντος, χωριού και πόλης, με απόηχο στις εκφράσεις μελλοντικών (προ)οπτικών. Οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις των κατοίκων για τις εντασιακές διακυμάνσεις συνυφαίνουν συναισθηματικής

επένδυσης διλήμματα για τη βιωσιμότητά της μεταφραζόμενη σε πολιτισμική αλλά και δημογραφική βιωσιμότητα, εμπλέκοντας πολιτικές επιλογές, οικονομικές ανισότητες και κοινωνικές ταξινομήσεις με (αντ)αγωνιστικό πρόσημο· συμμετρικά, οι προτάσεις τους αναφέρονται σε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές διεκδικήσεις. Παρά τις κοινές ταυτοτικές και τοπικές συντεταγμένες των δύο χωριών, διαφοροποιήσεις γλωσσικής πρόσληψης και εμπλοκής διαμορφώνονται όχι μόνο εξατομικευμένα, με επίκληση προσωπικής στοχοπροσήλωσης, κοσμοθεωρίας και αισθητικής, αλλά και διακοινοτικής συλλογικότητας, σε διασύνδεση με την πολιτισμική και τοπική δέσμευση ως μηχανισμό σωστικής παρέμβασης και αναπτυξιακής δραστηριοποίησης.

Βιογραφικό

Η Μαρία Σακοράφα είναι απόφοιτος του Τμήματος Φιλολογίας Α.Π.Θ. και του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων Π.Δ.Μ., με μεταπτυχιακές ειδικεύσεις «Νεοελληνικές Σπουδές και Πολιτισμός (Ευρωπαϊκός, Βαλκανικός, Ανατολικός) του Τμήματος Φιλολογίας Α.Π.Θ. και «Πληροφοριακά Συστήματα» του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων Π.Δ.Μ. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης, με απόσπαση στο ΙΕΠ.

Το ιδίωμα των Ριμένων (Αρβανιτόβλαχων/Καραγκούνηδων) της Ακαρνανίας

Αντώνιος Βασιλείου

Η απουσία γραφής σε μια γλώσσα και η επακόλουθη έλλειψη ρύθμισης και κανονικοποίησής της (γραμματικές, λεξικά, διδασκαλία κ.λπ.) είναι κάποιοι από τους σημαντικότερους παράγοντες οι οποίοι από τη μια επιφέρουν εξαιρετικά μεγάλη διαφοροποίηση στο εσωτερικό της γλώσσας αυτής (διάλεκτοι, ιδιώματα) κι από την άλλη -σε βάθος χρόνου- έχουν ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση της ίδιας της γλώσσας.

Στο κείμενο αυτό γίνεται μια προσπάθεια για την καταγραφή των βασικότερων στοιχείων της γραμματικής του Βλάχικου (Καραγκούνικου) γλωσσικού ιδιώματος της Ακαρνανίας, το οποίο εμφανίζει πολλές και σημαντικές διαφορές σε αρκετούς γραμματικούς τομείς (φωνολογία, μορφολογία, λεξιλόγιο κ.λπ.) από όλα τα άλλα Βλάχικα ιδιώματα. Το συγκεκριμένο ιδίωμα παρουσιάζει, επίσης, ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον, μιας και ομιλείται από μια γλωσσική ομάδα που κατοικεί εδώ και αιώνες - απομονωμένη από όλες τις άλλες Βλαχόφωνες ομάδες- στο νοτιότερο σημείο εξάπλωσης της Βλάχικης γλώσσας στην Ελλάδα σήμερα και φυσικά στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο, στην Ακαρνανία. Τα χωριά της περιοχής αυτής στα οποία κατοικούν Βλαχόφωνοι είναι η Στράτος (πρώην Σωροβίγλι), τα Όχθια, η Γουριώτισσα (πρώην Γαλιτσά) -Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Αγρινίου- η Παλαιομάνινα, το Αγράμπελο/τα Αγράμπελα, το Στρογγυλοβούνι (πρώην Καλέντζι) και ο οικισμός Μάνινα Βλιζιανών -Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Ξηρομέρου. Σε κάποια φάση της ιστορίας της η ομάδα αυτή υπήρξε ακόμη και τρίγλωσση, με τους ομιλητές της να μιλούν συγχρόνως Βλάχικα, Ελληνικά και Αλβανικά/Αρβανίτικα, με ό,τι αυτό

συνεπάγεται για το υπό εξέταση ιδίωμα. Όλα τα παραπάνω στοιχεία, επομένως, καθιστούν τυπικά και ουσιαστικά το ιδίωμα αυτό ξεχωριστή διάλεκτο της Βλάχικης γλώσσας, το οποίο χρήζει ιδιαίτερης ερευνητικής προσέγγισης.

Βιογραφικό

Ο Αντώνιος Βασιλείου είναι πτυχιούχος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κι έχει μετεκπαιδευτεί επί διετία στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης του ίδιου πανεπιστημίου. Έχει σπουδάσει, ακόμη, Ιστορία στο τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κι έχει πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές με ειδίκευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή του ίδιου πανεπιστημίου. Είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Έχει ειδικευτεί, επίσης, στη Θεραπευτική Ειδική Αγωγή στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αθηνών. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Υποδιευθυντής σε Δημοτικό Σχολείο). Είναι συγγραφέας των βιβλίων: «Τοπωνυμικό της Βλαχόφωνης (Καραγκούνικης) περιοχής της Ακαρνανίας: Γεωγραφική και Ιστορική Επισκόπηση-Ιδίωμα», εκδόσεις γράμμα, 2012 (437 σελίδες/ISBN: 9789606808425), «Το Αρβανιτοβλάχικο (Καραγκούνικο) Γλωσσικό Ιδίωμα της Ακαρνανίας: Φωνολογική, λεξιλογική και μορφο-συντακτική περιγραφή», εκδόσεις Ηρόδοτος, 2015 (667 σελίδες/ISBN: 9789604851249) και «Οι Αρβανιτόβλαχοι (Καραγκούνηδες) της Ακαρνανίας: Από τον μύθο στην πραγματικότητα», εκδόσεις Ηρόδοτος, 2019 (425 σελίδες/ISBN: 9789604852628). Έχει δημοσιεύσει αρκετά άρθρα σε διάφορα περιοδικά (ελληνικά και διεθνή), συλλογικούς τόμους, πρακτικά συνεδρίων κ.λπ. Είναι μέλος του Σώματος Αξιολογητών/Βαθμολογητών για τη διεξαγωγή των εξετάσεων απόκτησης Πιστοποιητικού Επάρκειας Γνώσεων για Πολιτογράφηση (ΠΕΓΠ) της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών και του Σώματος Αξιολογητών Ελληνομάθειας της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. Είναι πιστοποιημένος Επιμορφωτής Β' Εκπαιδευτικών ΠΕ 70 στο μάθημα της ιστορίας για το Δημοτικό Σχολείο από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Τέλος, είναι μέλος της Αιτωλικής Πολιτιστικής Εταιρείας (ΑΙ.ΠΟ.Ε.), του Φιλολογικού Συλλόγου "ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ" και ιδρυτικό μέλος της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης του Πολιτισμού των Βλάχων.

Όψεις της γλωσσικής επαφής και του γλωσσικού ηγεμονισμού ανάμεσα σε ελληνική και βλάχικη

Ελένη Καραντζόλα
Σταμάτης Μπέης

Η σχέση της ελληνοφωνίας και της βλαχοφωνίας στη Βαλκανική έχει μακρά ιστορία και χαρακτηρίζεται από σχέσεις ασυμμετρίας ισχύος. Η ανακοίνωση εστιάζει στη σχέση αρωμουνικής και ελληνικής στον ελληνικό χώρο, κυρίως την περίοδο από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως τις μέρες μας.

Παρουσιάζονται μοτίβα γλωσσικής χρήσης/επαφής (Ehlich 1994), σε συνάρτηση με σημαίνουσες ιστορικές, γεωγραφικές και κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις. Ως αποτέλεσμα, σκιαγραφείται το πέρασμα από την ύπαρξη πολυγλωσσικών ρεπερτορίων (βλαχικά, ελληνικά, τουρκικά, αλβανικά και βουλγαρικά) στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στην εκτεταμένη διγλωσσία (βλάχικη, ελληνική) και από εκεί στην τάση για μονογλωσσία στην ελληνική κατά τις τελευταίες δεκαετίες

(Βέις 2000), με την εξαίρεση μεμονωμένων χρήσεων της βλαχικής ως γλώσσας επικοινωνίας μεταξύ συγκεκριμένων επαγγελματικών και ηλικιακών ομάδων (Κουφογιόργου 2008).

Δεδομένης της εν γένει σημασίας της γλωσσικής ομοιογενοποίησης για το έθνος-κράτος, δεν εκπλήσσει η γενικότερη στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στις γηγενείς, πλην της ελληνικής, γλωσσικές ποικιλίες (Καραντζόλα 2016). Η πρόσφατη έρευνα έχει επιπλέον καταδείξει ότι παρά τον ανταγωνισμό καθαρεύουσας – δημοτικής, άντλησαν και οι δύο εξίσου από έναν εθνικό λόγο που στόχευε στην αφομοίωση των «αλλόγλωσσων» πληθυσμών εντός της ελληνικής επικράτειας (Αρχάκης 2019). Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται δείγματα του γλωσσικού ηγεμονισμού της ελληνικής απέναντι στη βλαχική, με ιδιαίτερη έμφαση στο σύμπλεγμα κατωτερότητας της μητρικής μειονοτικής γλώσσας έναντι της επίσημης και του (αυτό-)υποβιβασμού της σε «ιδίωμα» ως διαδεδομένη μορφή γλωσσικής κυριαρχίας.

Βιογραφικά

Η Ελένη Καραντζόλα είναι Καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Σπούδασε Φιλολογία και Γλωσσολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές Κοινωνιολογίας της Επικοινωνίας στο Université Paris VII και Επιστημών του Λόγου στην Ecoles des Hautes Etudes en Sciences Sociales στο Παρίσι, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή με τριετή υποτροφία του Ιδρύματος Ωνάση. Τα ερευνητικά και συγγραφικά της ενδιαφέροντα αφορούν τη δημόσια ελληνική της εποχής της τουρκοκρατίας και βενετοκρατίας (16ος-17ος αι.), τις θεωρίες γλωσσικής επαφής και γλωσσικής αλλαγής, τα συστήματα γραφής, καθώς και τη γλωσσική πολιτική, με έμφαση στους γραμματισμούς και την εκπαίδευση ενηλίκων/διά βίου μάθηση. Από το 2008 είναι Διευθύντρια του Εργαστηρίου Γλωσσολογίας ΝΑ Μεσογείου, στο οποίο έχει συστήσει «Δίκτυο Γραμματισμού» και ομάδα μελέτης της πρώιμης νεοελληνικής. Έχει συμμετάσχει, από θέση ευθύνης, σε ποικίλα έργα του ΕΠΕΑΕΚ και του ΕΣΠΑ που περιείχαν δράσης γλωσσικής αγωγής και πολιτικής (Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, Ενισχυτική διδασκαλία, Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων, Οδυσσέας κ.ά.), καθώς και σε ευρωπαϊκά προγράμματα (Reprise, Modeval I, II). Έχει διατελέσει επιστημονική συνεργάτις της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων, του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας, του Institute of Education της Unesco, ενώ είναι μέλος του International Research Network for Learning and Multiliteracies. Τον Ιούλιο του 2012 ορίστηκε Γενική Γραμματέας Διά Βίου Μάθησης του ΥΠΑΙΘΠΑ, θέση στην οποία παρέμεινε έως τον Ιούλιο του 2013. Τέλος, από τον Σεπτέμβριο του 2017 είναι μέλος της επιτροπής του ΙΕΠ για την αναμόρφωση της λειτουργίας των τάξεων υποδοχής..

Ο Σταμάτης Μπέης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1965. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη γλωσσολογία (D.E.A. 1989), και τη διδακτορική του διατριβή στη Σορβόνη-Πανεπιστήμιο Παρίσι 5 (Université Paris V- Sorbonne). Το διδακτορικό του δίπλωμα (2000) έχει ως αντικείμενο την περιγραφή (φωνολογική, μορφολογική και συντακτική ανάλυση) του βλάχικου ιδιώματος του Μετσόβου με βάση τις αρχές της λειτουργικής γλωσσολογίας. Σήμερα είναι ερευνητής Β΄ Βαθμίδας στο Κέντρο Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών (ΚΕΝΔΙ-ΙΑΝΕ). Οι δημοσιεύσεις του αφορούν κυρίως στη νεοελληνική διαλεκτολογία (στο φωνολογικό, μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο) με ειδίκευση στα βόρεια ελληνικά ιδιώματα, στις μειονοτικές γλώσσες της Ελλάδας, με έμφαση στη βλαχική γλώσσα και στις βαλκανικές γλώσσες.

Η καταγραφή της χλωρίδας στη Βλαχική γλώσσα και η διάσωση των τοπικών χρηστικών γνώσεων και πολιτισμικών εμπειριών. Μια πρώτη προσέγγιση.

Ευγενία Ντάσιου

Βασική αφετηρία της μελέτης και της προσπάθειας της διάσωσης μιας επαπειλούμενης γλώσσας, αποτελεί η καταγραφή του λεξιλογίου της, της δομής-λειτουργίας της και των επιμέρους ποικιλιών που ακόμη ανιχνεύονται.

Στην περίπτωση της Βλαχικής γλώσσας οι έως τώρα μελέτες της επιστημονικής κοινότητας εστιάζουν κυρίως, α) στους μηχανισμούς που οδηγούν στην εξαφάνισή της, β) στις προσπάθειες υποστήριξής της και, γ) στα δομικά γλωσσολογικά χαρακτηριστικά της (φωνολογία, μορφολογία, διαλεκτολογία κ.τ.ο.).

Παράλληλα τα τελευταία χρόνια πυκνώνουν οι προσπάθειες φυσικών ομιλητών να καταγράψουν και να διασώσουν διαφορετικές πλευρές της ζωής των Βλάχων με αυθόρμητο τρόπο.

Αξιοποιώντας το πλούσιο μεθοδολογικό και πραγματολογικό υλικό που μας έχουν καταθέσει οι παραπάνω κατευθύνσεις, και, τα δεδομένα από την έως τώρα δική μου επιτόπια καταγραφή Βλάχικων λέξεων για τη χλωρίδα σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και χωριά, η εισήγηση θα παρουσιάσει το μεθοδολογικό πλαίσιο και τα πρώτα συγκριτικά συμπεράσματα της καταγραφής.

Πιο συγκεκριμένα, επέλεξα να καταγράψω τα βρώσιμα, τα χρηστικά φυτά, τα δέντρα και τους καρπούς, θεμελιώδη στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο διαβιούν και δραστηριοποιούνται ανέκαθεν οι κοινότητες των Βλάχων. Το βασικό ερώτημα που απασχολεί την έρευνά μου αποτελεί το κατά πόσο η εξαφάνιση της Βλαχικής γλώσσας απειλεί την συσσωρευμένη γνώση κι εμπειρία των τοπικών κοινοτήτων γύρω από τις ποικίλες, τις χρήσεις και τα είδη της χλωρίδας.

Βιογραφικό

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Λάρισα. Φοίτησα στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. με ειδίκευση στη Γλωσσολογία. Στη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών στη Γαλλία εξειδικεύτηκα στις Γνωσιακές Επιστήμες στο πανεπιστήμιο Victor Segalen Bordeaux 2, και, στην Εφαρμοσμένη γλωσσολογία: Κοινωνιογλωσσολογία, Ανάλυση λόγου, Διδασκαλία γλώσσας και πολιτισμού, στο πανεπιστήμιο Paul Valéry University, Montpellier III. Ταυτόχρονα εργάστηκα ως βοηθός έρευνας στην καταγραφή και επεξεργασία λόγου με οπτικοακουστικά μέσα στο CNRS Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας της Γαλλίας. Την περίοδο 2016-2019 συμμετείχα στον σχεδιασμό και στη διδασκαλία των μαθημάτων Βλάχικης γλώσσας της Συντροφιάς Βλάχων της Αθήνας. Σήμερα εργάζομαι στο Ινστιτούτο Θερβάντες της Αθήνας.

Η διγλωσσία των βλαχόφωνων ομιλητών της Αβδέλλας Γρεβενών

Αλέξανδρος Μπεκίρης

Με βάση την έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί στο χωριό μου Αβδέλλα Γρεβενών, στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Γλωσσολογίας, με επιβλέπουσα καθηγήτρια, την κ. Πρέντζα Αλεξάνδρα, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, θα σας παρουσιάσω τα αποτελέσματα των βλαχόφωνων ομιλητών σχετικά με την διγλωσσία.

Η έρευνα θα εστιάσει στην περίπτωση της Αβδέλλας Γρεβενών η οποία αποτελεί μια βλαχόφωνη κοινότητα που κρατάει ακόμα και σήμερα αναλλοίωτο το βλάχικο στοιχείο. Το γεγονός ότι οι βλαχόφωνοι ομιλητές της περιοχής δεν μιλούν μόνο τη Βλάχικη γλώσσα αλλά και (τουλάχιστον) την Ελληνική, τους καθιστά δίγλωσσους. Με βάση την εν λόγω έρευνα αυτό το στοιχείο που διαμορφώνει την διγλωσσία είναι οι πρακτικές και οι στάσεις που έχουν στην γλώσσα του κράτους όπως είναι η Ελληνική και στη γλώσσα κληρονομίας, όπως η Βλάχικη που έχει μόνο προφορική μορφή. Η έρευνα παρουσιάζει και αναλύει ποσοτικά κυρίως, αλλά και ποιοτικά δεδομένα αναφορικά με τις γλωσσικές πρακτικές και τις στάσεις ογδόντα (80) δίγλωσσων ομιλητών της Βλάχικης και της Ελληνικής οι οποίοι διαμένουν στην Αβδέλλα Γρεβενών.

Από την ανάλυση των δεδομένων φαίνεται ότι η ηλικία αλλά και οι οικογενειακές γλωσσικές πρακτικές επηρεάζουν αποφασιστικά το προφίλ του ομιλητή. Η Βλάχικη γλώσσα ήταν η γλώσσα επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια για τους περισσότερους ομιλητές ωστόσο, οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες θεωρούν ως μητρική γλώσσα την Ελληνική και η γλωσσική τους ικανότητα αλλά και χρήση της Βλάχικης είναι περιορισμένη. Τέλος, θα λέγαμε ότι η Βλάχικη γλώσσα είναι μια γλώσσα που τείνει προς εξαφάνιση λόγω της μη χρήσης από τη νέα γενιά. Είναι μια γλώσσα του σπιτιού που στο παρελθόν την χρησιμοποιούσαν περισσότερο μέσα στην οικογένεια, αν και φυσικά, καθόλου στο σχολείο.

Φαίνεται ότι η Βλάχικη γλώσσα, ως γλώσσα του σπιτιού μπορεί να παραμείνει μια ζωντανή προφορική γλώσσα μόνο και αν συνεχίσουν οι μεγαλύτερες γενιές να την μιλούν και να την χρησιμοποιούν με τις μικρότερες.

Βιογραφικό

Ο Αλέξης Μπεκίρης γεννήθηκε το 1983 στον Τύρναβο Λάρισας. Είναι Πτυχιούχος Θεολογικής Σχολής, τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ. (2006), Πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Θεσσαλίας (2022) και Πτυχιούχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Γλωσσολογίας Ε.Α.Π. (2022). Έχει πραγματοποιήσει Ετήσια επιμόρφωση στην Ειδική Αγωγή Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2010) και Ετήσια επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2014).

Δημιουργία ψηφιακής βάσης δεδομένων μνημείων του λόγου των Ελλήνων Βλάχων

Κώστας Ντίνας

Η Επιστημονική Εταιρία Μελέτης του Πολιτισμού των Βλάχων σύμφωνα, με τον καταστατικό της στόχο, επιχειρεί τη συστηματική καταγραφή και μελέτη μνημείων του λόγου των Ελλήνων Βλάχων, ακολουθώντας επιστημονικά κατοχυρωμένες μεθόδους και τεχνικές, σε όλα τα στάδια της έρευνας, στη συλλογή και αποθήκευση του υλικού καθώς και στην αρχειοθέτηση και δημοσιοποίησή τους.

Στην ανακοίνωση θα γίνει σύντομη αναφορά στο σκεπτικό, τους επιμέρους στόχους, τις μεθοδολογικές αρχές και τη μέχρι τώρα πορεία του έργου.

Βιογραφικό

Ο Κώστας Δ. Ντίνας είναι καθηγητής στην Παιδαγωγική Σχολή του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Το γνωστικό του αντικείμενο είναι: Γλωσσολογία – Ελληνική Γλώσσα και Διδακτική της. Είναι απόφοιτος και διδάκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τμήμα Γλωσσολογίας. Ταυτόχρονα με τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο, παρακολούθησε μαθήματα στη ρουμανική, βουλγαρική και τουρκική γλώσσα στη Σχολή Βαλκανικών Γλωσσών του Ιδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου (ΙΜΧΑ). Είναι επίσης διπλωματούχος βυζαντινής μουσικής. Έχει πολυετή διδακτική και ακαδημαϊκή εμπειρία στη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Υπηρέτησε ως καθηγητής σε διάφορα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ως καθηγητής και διευθυντής στο Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο Κοζάνης αλλά και ως Σχολικός Σύμβουλος φιλολόγων. Έχει διατελέσει/διατελεί διευθυντής τεσσάρων Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών και πρόεδρος του Τμήματος Νηπιαγωγών για τρεις διετίες —τόρα διανύει την τέταρτη διετία. Έχει διδάξει/διδάσκει μαθήματα γλώσσας και γλωσσολογίας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης και στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών της Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (πρώην Παιδαγωγικής Σχολής) καθώς και στο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Ως προσκεκλημένος καθηγητής έχει διδάξει/διδάσκει μαθήματα της ειδικότητάς του και σε άλλα ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια. Το ερευνητικό του έργο έχει σχέση με τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας —με έμφαση στις νέες τεχνολογίες— και με θέματα σχετικά με τη νεοελληνική γλώσσα (Διαλεκτολογία – Ονοματολογία) και τις γλώσσες των Βαλκανίων. Εγγραψε ή επιμελήθηκε πάνω από 30 βιβλία και έχει δημοσιεύσει πάνω από 180 άρθρα σχετικά με τη γλωσσολογία και τη διδασκαλία της γλώσσας.

Ανασυγκρότηση της πολιτισμικής ταυτότητας σε τρεις βλάχικες κοινότητες της Πίνδου – Η διαχείριση της τοπικής μουσικοχορευτικής παράδοσης

Βασίλειος Ράπτης

Ο παραδοσιακός χορός ενταγμένος στις υπάρχουσες εθιμικές διαδικασίες και στις διάφορες αναπαραστάσεις αποτελεί ακόμη και σήμερα ένα πολυσήμαντο κοινωνικό πολιτικό και πολιτισμικό φαινόμενο που χρήζει μιας βαθύτερης ανάγνωσης.

Η παρούσα ανακοίνωση ερευνά τον παραδοσιακό χορό σε τρεις βλάχικες κοινότητες (Βοβούσα, Μέτσοβο, Συρράκο) που βρίσκονται στον ορεινό όγκο της βορειοδυτικής Πίνδου. Η μελέτη αντλεί το υλικό της από επιτόπιες καταγραφές που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία δεκαετία στις συγκεκριμένες κοινότητες αλλά και στον ευρύτερο χώρο με τον οποίο γειτνιάζουν.

Πρόθεσή μου είναι να αναδείξω μέσα από την ονοματολογία, τα χορευτικά μοτίβα και τις ρυθμικές αγωγές που επικρατούν στην τοπική μουσικοχορευτική παράδοση τη δυναμική πορεία του παραδοσιακού χορού που συνδιαλέγεται και εν τέλει αναδιαμορφώνεται σε σχέση πάντα με τις γειτονικές πολιτισμικές ενότητες. Οι μεταβολές του τοπικού παραδοσιακού χορού που παρατηρούμαι σε ένα διακριτό βάθος χρόνου, αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας αλληλεπίδρασης των τοπικών κοινωνιών με άλλες εθνοπολιτισμικές κατηγορίες με τις οποίες γειτνιάζουν και εκδηλώνεται πρωτίστως στο επίπεδο εκατέρωθεν αφομοίωσης πολιτισμικών χαρακτηριστικών. Τα χαρακτηριστικά αυτά αναπλάθονται από τις τοπικές πολιτισμικές ομάδες και αποκτούν μια νέα τόσο μορφολογική όσο και συμβολική υπόσταση αναδημιουργώντας εκ νέου την τοπική χορευτική ταυτότητα – ετερότητα.

Βιογραφικό

Ο Βασίλειος Ράπτης είναι απόφοιτος του Τμήματος Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με ειδίκευση στον Λαϊκό Πολιτισμό. Είναι επίσης διδάκτορας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ειδικεύεται στη διδασκαλία παραδοσιακών χορών και συμμετείχε σε αντίστοιχα σεμινάρια. Έχει πραγματοποιήσει έρευνα και καταγραφή παραδοσιακών χορών και τραγουδιών της Ηπείρου και επιμελήθηκε μια σειρά αντίστοιχων εκδόσεων.

«Τόποι, άνθρωποι και παραδόσεις»: Προτεινόμενες δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Α' Γυμνασίου

Γκόρα Ελένη
Ακριτόπουλος Αλέξανδρος

Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει το θεωρητικό πλαίσιο γύρω από τη Δημιουργική Γραφή (Δ.ΓΡ.) στην εκπαίδευση, έτσι όπως αποτυπώνεται στα Νέα Προγράμματα Σπουδών (Ν.Π.Σ.). Στη συνέχεια, προτείνει βιωματικές δραστηριότητες, ασκήσεις Δ.Γρ. και παιχνίδια για την 10 η Ενότητα της Νεοελληνικής Γλώσσας Α' Γυμνασίου «Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό μου» και τη 2 η Ενότητα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α' Γυμνασίου «Λαογραφικά», ενώ συνδέει τις προτάσεις αυτές με τη ζωή και τα έθιμα των Βλάχων στη Βόρεια Πίνδο. Τέλος, στην παρούσα εισήγηση γίνεται διερεύνηση της γνώσης και της εφαρμογής της λογικής του γνωστικού αντικειμένου της Δημιουργικής Γραφής σε σύνδεση με τη λαογραφία και την

παράδοση στην τάξη μέσα από την καταγραφή και την ανάλυση των απαντήσεων που δόθηκαν από τους εκπαιδευτικούς του κλάδου ΠΕ02.

Βιογραφικά

Ο Αλέξανδρος Ακριτόπουλος είναι Πτυχιούχος του Τμήματος Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και από το 2000 Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας, διδάσκει Ελληνική Λογοτεχνία και Παιδική-Νεανική Λογοτεχνία» στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΠΔΜ και σε μεταπτυχιακά προγράμματα «Προσεγγίσεις στη γλώσσα και τη λογοτεχνία βασισμένες στον κριτικό γραμματισμό», «Δημόσιες χρήσεις της ιστορίας και της τοπικής ιστορίας -Ιστορία και Λογοτεχνία» στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και «Δημιουργική Γραφή» στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πρόσφατες δημοσιεύσεις επιστημονικών βιβλίων: Τέρψεις και ιστορίες. Κριτικές, φιλολογικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις της λογοτεχνίας του παραμυθιού (2013), Η συγγραφέας Άλκη Ζέη. Αναπαραστάσεις βιωματικής λογοτεχνίας κοινωνικού ρεαλισμού (2017) και λογοτεχνίας: το μυθιστόρημα Η αληθινή ζωή ενός γυναικωνίτη (2017) και την ποιητική συλλογή Ποιήματα για μια κρίσιμη πενταετία (2018). Στο προσωπικό του ιστολόγιο λογοτεχνίας <https://archilochos.blogspot.com/> δημοσιεύονται ποιήματα, διηγήματα, κριτικές.

Η Ελένη Γκόρα γεννήθηκε στην Κοζάνη. Σπούδασε Κλασική Φιλολογία στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος (Master of Arts) στη Δημιουργική Γραφή και Διδάκτορας Δημιουργικής Γραφής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Αρθρογραφεί στο περιοδικό της Δυτικής Μακεδονίας Together και διατηρεί προσωπική σελίδα στη διεύθυνση: <http://elenigkora.gr/>. Έχει εκδώσει επτά ηλεκτρονικά βιβλία, ενώ από τις εκδόσεις 24γράμματα κυκλοφορεί το πρώτο έντυπο βιβλίο της με τίτλο «Μαθαίνω Ορθογραφία παίζοντας».

Η κομπανία των Γεροδημαίων στα βλαχοχώρια των Βόρειων Τζουμέρκων

Γιώργος Κοκκώνης

Από την γένεσή της, η κομπανία των Γεροδημαίων είναι ταυτισμένη με το Συρράκο και τους Καλαρρύτες. Ο φαινόμενο είναι συνηθισμένο, και συνδέεται άμεσα με την διαμόρφωση τοπικών μουσικών «ιδιωμάτων»: χαρακτηριστικό είναι το στίγμα που άφησαν τα Τακούτσια στο Ζαγόρι και η κομπανία του Αυγέρη Μπάου στο Μέτσοβο.

Από τους Γεροδημαίους, σήμερα δραστηριοποιείται επαγγελματικά μόνο ο τραγουδιστής Κώστας Γεροδήμος, τελευταίος εκπρόσωπος της δεύτερης γενιάς, που χαίρει μεγάλης αναγνώρισης ως εκφραστής της παράδοσης που διαμόρφωσε η οικογένεια. Πράγματι, οι ερμηνείες του χαρακτηρίζονται από ένα ιδιοτοπικό ύφος, τόσο στην μουσική δεξιοτεχνία, όσο και στην συγκρότηση του ρεπερτορίου, το οποίο συνδέεται άμεσα με την περιοχή, τα σύμβολα και τις ιστορίες της. Τα τραγούδια και οι οργανικοί σκοποί είναι γεμάτα από λιγότερο ή περισσότερο φανερά αναφορές σε αυτά, ενώ όλα τα έξωθεν δάνεια υπόκεινται σε συγκεκριμένους μετασχηματισμούς προκειμένου να προσαρμοστούν σε μια τοπική μουσική ταυτότητα.

Η ανακοίνωση εξετάζει την διαμόρφωση και την διαχείριση αυτής της ταυτότητας μέσα από την ιδιοσυστασία της κομπανίας και προπαντός μέσα από την μακρόχρονη διάδρασή της με τους γλεντιστές των βλαχοχωριών της περιοχής. Ο ρόλος της στη διαμόρφωση των τοπικών μουσικών δικτύων και η ανάδειξή της ως πρότυπο ερμηνείας και ως θεματοφύλακα «αυθεντικότητας» προσφέρονται για μια ολιστική προσέγγιση της τοπικής μουσικής κουλτούρας, με φόντο τον οικονομικό και καλλιτεχνικό ανταγωνισμό, όπως εκφράζεται κυρίως κατά τη διάρκεια των θερινών ανταγωνισμάτων και των πανηγυριών.

Βιογραφικό

Ο Γιώργος Κοκκώνης είναι μουσικολόγος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Από την αρχή της ερευνητικής του δραστηριότητας συμμετέχει σε πολλά επιστημονικά συνέδρια, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, και δημοσιεύει τακτικά άρθρα και μελέτες σχετικά με τις λόγιες και λαϊκές μουσικές παραδόσεις της Ελλάδας. Τα πεδία ενδιαφέροντός του είναι ο μουσικός εθνικισμός, καθώς και οι σχέσεις λόγιας και λαϊκής μουσικής. Ενδεικτικές δημοσιεύσεις, G. Kokkonis (ed.), *Création musicale et nationalismes dans le Sud-Est européen (Études Balkaniques No 13, Paris 2007)*, G. Kokkonis, *La question de la grécité dans la musique néohellénique*, De Bocard-Association Pierre Belon, Paris 2008, Γ. Κοκκώνης (επιμ.), *Μουσική από την Ήπειρο*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2008, Γ. Κοκκώνης, *Λαϊκές μουσικές παραδόσεις. Λόγιες αναγνώσεις, λαϊκές πραγματώσεις*, Fagottobooks, Αθήνα 2017, Γ. Κοκκώνης, Σ. Κοζιού (επιμ.), *Αστικές λαϊκές μουσικές*, Κέντρο Ιστορικής & Λαογραφικής Έρευνας «Ο Απόλλων», Τμήμα Μουσικών Σπουδών-Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Καρδίτσα 2019, Γ. Κοκκώνης (επιμ.), *Μουσική από τη Θεσσαλία*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2022 (ετοιμάζεται), *Η μουσική παράδοση του Δήμου Βορείων Τζουμέρκων*, Δήμος Βορείων Τζουμέρκων, Πράμαντα 2022 (ετοιμάζεται).

Ο όρος «βλάχικο» στην ιστορική δισκογραφία

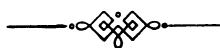
Νίκος Ορδουλίδης

Από τις αρχές του 20ού αιώνα, αγγλικές, γαλλικές και γερμανικές δισκογραφικές εταιρείες έστειλαν κατ' επανάληψη συνεργεία σε διάφορες τοποθεσίες της Ευρώπης, με σκοπό να ηχογραφήσουν τοπικούς μουσικούς. Τα τελευταία χρόνια, η ψηφιοποίηση και η διάθεση τέτοιου τύπου αρχειακού υλικού στο διαδίκτυο έχει γνωρίσει μια πρωτόγνωρη άνοδο. Η έρευνα σε αυτά τα αρχεία των δίσκων 78 στροφών απέφερε τον εντοπισμό ορισμένων ηχογραφημάτων, στον οποίων τον τίτλο –έτσι όπως αυτός διαβάζεται στην ίδια την ετικέτα του δίσκου– διαβάζουμε τον όρο «βλάχικο», καθώς και άλλες ετυμολογικά ομόρριζες λέξεις. Οι εν λόγω περιπτώσεις ξαφνιάζουν όσον αφορά την υλοποίηση από την πλευρά των συμμετεχόντων μουσικών και τραγουδιστών, και ειδικότερα όσον αφορά το οργανολόγιο, τις τεχνικές εκτέλεσης, αλλά και το πολιτισμικό υπόβαθρο από το οποίο προέρχονται οι πρωταγωνιστές. Οι ηχογραφήσεις προέρχονται τόσο από τον ελληνόφωνο κόσμο, όσο όμως και από άλλους, με τους οποίους έχει ήδη τεκμηριωθεί μία ιστορικά δυναμική σχέση, στην ιστορική δισκογραφία αλλά και σε άλλες πτυχές των δρώντων

κοινωνιών. Στην παρουσίαση θα χρησιμοποιηθούν τα πρωτότυπα τεκμήρια (ηχογράφημα και ετικέτα του δίσκου). Η ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσει ορισμένα από αυτά τα ευρήματα, σε μια πρώτη προσέγγιση για την κατανόηση των όρων και των σημαινομένων τους στον κόσμο των μουσικών.

Βιογραφικό

Ο Νίκος Ορδουλίδης είναι Μουσικολόγος και Επιστημονικός Συνεργάτης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Η μουσική των Βλάχων στη Νάουσα

Δώρα Σπετσιώτη

Παραδοσιακά, οι βλάχοι θεωρούνται στη Νάουσα μία από τις πιο ενεργές κοινότητες της πόλης. Τόσο μέσω του συλλόγου τους, αλλά και ιδιωτικά, οργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις με στόχο την ανάδειξη της ταυτότητάς τους. Επιπλέον, συμμετέχουν ανελλιπώς σε όλες τις επίσημες πολιτιστικές διοργανώσεις του Δήμου.

Στην ανακοίνωση, θα επικεντρωθούμε στη μουσική των βλάχων στη Νάουσα, μέσα από τη μελέτη περίπτωσης ενός από τους πρωταγωνιστές της. Ο Αντώνης Καραφούσιας, με βασικό όργανο το κλαρίνο αλλά και ως τραγουδιστής, συμμετέχει εδώ και δεκαετίες σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του συλλόγου, όντας ένα από τα ιδρυτικά του μέλη. Στην ανακοίνωση θα παρουσιάσουμε το βιογραφικό του και τη σχέση του με τη μουσική, στην προσπάθειά μας να απαντήσουμε σε ορισμένα βασικά ερωτήματα: πώς και γιατί αποφάσισε να ασχοληθεί με τη μουσική. Ποιο το ρεπερτόριο το οποίο θεωρεί βλάχικο, και από που το διδάχθηκε. Ποια τα αισθητικά χαρακτηριστικά του. Με τι είδους ορχήστρες το εκτελούν οι βλάχοι στη Νάουσα. Ποιες οι συγγένειες με τις άλλες μουσικές της πόλης.

Δεδομένης της ανυπαρξίας έρευνας για τη μουσική των βλάχων στην περιοχή γενικά, το κείμενο αυτό θα αποτελέσει μία πρώτη προσέγγιση στην έρευνα που αφορά μία από τις πιο σημαντικές και πλούσιες πολιτιστικές εκφάνσεις της εθνοπολιτισμικής αυτής ομάδας.

Βιογραφικό

Η Δώρα Σπετσιώτη είναι Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Δημόσια Ιστορία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Η εμφάνιση των χάλκινων στον ελλαδικό χώρο. Η περίπτωση της Σαμαρίνας

Φώτης Καραβιώτης

Οι πρώτες πληροφορίες για το κλαρίνο στον ελλαδικό χώρο, αναφέρονται στην περιοχή της Ηπείρου, περίπου στα 1835 - 1850. Εύκολα το εξελιγμένο δυτικό αυτό μουσικό όργανο, ενσωματώνεται στις τοπικές ορχήστρες παραγκωνίζοντας τα παλαιότερα, πίπιζες, φλογέρες, γκάντες κ.λπ. Λίγο αργότερα, με τον εκσυγχρονισμό των μουσικών οργάνων στις τουρκικές μπάντες, έχουμε την εμφάνιση των "χάλκινων", που σταδιακά ενσωματώνονται σε ορχήστρες, κυρίως στο βορειοελλαδικό χώρο.

Για την περίπτωση των βλαχοχωριών, ενδεικτικά αναφέρεται η Σαμαρίνα και η σταδιακή προσαρμογή και επικράτηση των χάλκινων οργάνων στις τοπικές ορχήστρες, αντικαθιστώντας τις παλαιότερες ζυγίες, που αποτελούνταν από βιολιά, λαούτα και ντέφια.

Βιογραφικό

Ο Φώτης Καραβιώτης γεννήθηκε το 1968 στη Βέροια Ημαθίας και είναι αυτοδίδακτος μουσικός. Από πολύ μικρός έπαιξε φλογέρα έχοντας ακούσματα από το συγγενικό του περιβάλλον, παππούδες και θείου που έπαιζαν και τραγουδούσαν ενώ τα οικογενειακά του βιώματα από τη βλάχικη και γρεβενιώτικη παράδοση (Σαμαρίνα και Μοναχίτι Γρεβενών) είναι πολλά κι έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της μουσικής του ταυτότητας. Σε ηλικία 10-11 ετών αγόρασε το πρώτο του κλαρίνο και ασχολήθηκε με την εκμάθησή του. Σήμερα ζει και εργάζεται ως δάσκαλος στην Αλεξάνδρεια Ημαθίας.

«Λαογραφία και παράδοση των Βλάχων της Βόρειας Πίνδου»: Ένα Βιωματικό Εργαστήριο Δημιουργικής Γραφής

Γκόρα Ελένη
Ακριτόπουλος Αλέξανδρος

Στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Οι Βλάχοι της Ελλάδας. Ταυτότητες και ετερότητες στον χώρο και τον χρόνο», που θα πραγματοποιηθεί στις 11-12 Νοεμβρίου 2022 στην Κοζάνη, θα διαμορφωθεί ένα Βιωματικό Εργαστήριο Δημιουργικής Γραφής (Β.Ε.Δ.ΓΡ.) διάρκειας 60 λεπτών. Στο Β.Ε.Δ.ΓΡ. με τίτλο «Λαογραφία και παράδοση των Βλάχων της Βόρειας Πίνδου» αναμένεται να διδαχθούν τα μυστικά της τέχνης και της τεχνικής της Δ.ΓΡ. σε όσες και όσους επιθυμούν να το παρακολουθήσουν.

Πιο συγκεκριμένα, θέμα του εργαστηρίου είναι να παρουσιαστούν τα ήθη και τα έθιμα των Βλάχων της Βόρειας Πίνδου σε όλα τα σημαντικά γεγονότα της ζωής των ανθρώπων (γέννηση, βάφτιση, αρραβώνας, γάμος, εορτές, πανηγύρια, θάνατος) και να δοθούν συμβουλές για τη συγγραφή ενός διηγήματος. Σκοπός του εργαστηρίου

είναι να δημιουργηθούν τεχνητές καταστάσεις, έτσι ώστε οι παρακολουθούντες να τις βιώσουν σαν να είναι αληθινές. Στόχος του είναι να καταφέρουν οι συμμετέχοντες να συνδέσουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους με τη ζωή των Βλάχων της Βόρειας Πίνδου και τη συγγραφή. Το εργαστήριο αυτό φιλοδοξεί να προωθήσει τη δημιουργική και καλλιτεχνική έκφραση σε ένα τόσο ενδιαφέρον συγγραφικό θέμα, όπως είναι η σύνδεση της λαογραφίας και της παράδοσης με τη μνήμη και τη φαντασία. Τέλος, το συγκεκριμένο Β.Ε.Δ.ΓΡ. επιθυμεί να ανιχνεύσει τους λόγους παρακολούθησης και να καταγράψει τις εντυπώσεις των συμμετεχόντων.

Βιογραφικά

Βλέπε παραπάνω σελ. 15.

Απολογισμοί, αναστοχασμοί και αναθεωρήσεις στην ανθρωπολογική μελέτη της ταυτότητας και της ετερότητας στην Ελλάδα μετά το 1990

Ιωάννης Μάνος

Οι έννοιες της ταυτότητας και της ετερότητας, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, και παρότι οι σχετικές συζητήσεις είναι πιο παλιές, συνδέονται με την έλευση και την εδραίωση της νεωτερικότητας, όπου το υποκείμενο αναδεικνύεται σε κεντρικό φορέα κοινωνικής δράσης στις σύγχρονες κοινωνίες. Με τις πρόσφατες ιστορικές αλλαγές, από το 1990 και έπειτα, οι έννοιες αυτές εισήχθησαν με δυναμικό τρόπο στην επιστημονική ανάλυση και την κοινωνική πρακτική. Ως αποτέλεσμα, μετατράπηκαν σε κυρίαρχους λόγους και συνδέθηκαν με σχέσεις εξουσίας, πολιτικοποιημένες αναπαραστάσεις του πολιτισμού και διεκδικήσεις πολιτικής αναγνώρισης. Από τη μία εμπλούτισαν τις θεωρητικές μας προσεγγίσεις, αλλά, ταυτόχρονα, οδήγησαν διάφορους κοινωνικούς επιστήμονες στην έκφραση αμφισβήτησης για την αναλυτική χρησιμότητά τους και σε προτάσεις υπέρ της εγκατάλειψής τους.

Η ανακοίνωση επιχειρεί μια κριτική απολογιστική ανασκόπηση των θεωρήσεων και αναλύσεων της ταυτότητας και της ετερότητας, που έχουν παραχθεί στο χώρο της κοινωνικής ανθρωπολογίας και στο παράδειγμα της ελληνικής κοινωνίας. Με αναστοχαστική ματιά επανεξετάζει τα εννοιολογικά εργαλεία και τις αναπαραστάσεις συλλογικών και ατομικών υποκειμένων και των μελετώμενων ταυτοποιήσεων και διαφοροποιήσεών τους. Ταυτόχρονα, εστιάζοντας στη σχέση ανάμεσα στην ταυτότητα, τον πολιτισμό και την θεσμική παγίωση ταυτοτικών κατηγοριοποιήσεων από το έθνος-κράτος και συνυπολογίζοντας το ρόλο υπερεθνικών οργανισμών και παγκόσμιων λόγων για την ομοιότητα και τη διαφορά, η ανακοίνωση στοχεύει στην αποτίμηση και επανεκτίμηση της υπάρχουσας γνώσης και της επάρκειας του επιστημονικού λόγου να τοποθετηθεί σχετικά με τα ζητήματα αυτά

Βιογραφικό

Ο Ιωάννης Μάνος (imanos@uom.edu.gr) είναι αναπληρωτής καθηγητής της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Βαλκανικού Χώρου στο Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο Α.Π.Θ. και Κοινωνική Ανθρωπολογία στα πανεπιστήμια Αμβούργου της Γερμανίας και Sussex της Μεγ. Βρετανίας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη ΝΑ Ευρώπη και συμπεριλαμβάνουν ζητήματα εθνικισμού και εθνοτισμού, τα σύνορα και τις συνοριακές περιοχές, το χορό και τη μουσική, τη μετανάστευση, τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, τη διδακτική της ανθρωπολογίας και την επιστημολογία και μεθοδολογία της έρευνας. Οι δημοσιεύσεις του περιλαμβάνουν άρθρα σε ελληνικούς και αγγλικούς συλλογικούς τόμους, περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων καθώς και συν-επιμέλειες συλλογικών τόμων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Οι πρώιμες κοινωνίες των Βλάχων. Ταυτοτικά στοιχεία, αντιλήψεις και πραγματικότητες

Φάνης Δασούλας

Το θέμα που διαπραγματεύεται η παρούσα ανακοίνωση αφορά την ητική (etic) κατηγοριοποίηση των πρώιμων κοινωνιών των Βλάχων δηλαδή πώς τους αντιλαμβάνονταν εθνοτικά οι άλλοι καθώς και την ημική (emic) αντίληψη δηλαδή αυτή που είχαν οι ίδιες για τον εαυτό τους. Οι εξαιρετικά φτωχές μαρτυρίες των πηγών καθιστούν αυτό το εγχείρημα δύσκολο. Η ονομασία «Βλάχοι» αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο της συγκεκριμένης ερευνητικής προσέγγισης. Η προέλευσή της καθώς και οι εθνολογικές και κοινωνικές σημάνσεις που προσέλαβε στην πορεία του χρόνου συνιστούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς συγκροτούνται και ανασυγκροτούνται ιστορικά οι ταυτότητες των λαών και για το πώς αμβλύνεται στην πορεία η σημασία ενός εθνώνυμου. Αν και η χρήση της -βάσει των γραπτών μαρτυριών- ξεπερνάει τα χίλια χρόνια, δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο μίας ολιστικής μελέτης ως τώρα. Ως ερευνητικό ζήτημα λοιπόν παραμένει ακόμη ανοιχτό.

Αυτή η προβληματική αποτέλεσε αφετηριακό σημείο για την εκπόνηση της παρούσας ανακοίνωσης. Η σύντομη ανάγνωση της ιστορικής και ταυτοτικής λειτουργία της ονομασίας «Βλάχοι» που επιχειρείται σε αυτή ευελπιστεί να αποτελέσει εφελκυστικό για μια εκτενέστερη μελλοντική διερεύνησή της. Αναγκαία μεθοδολογική προϋπόθεση για αυτό το εγχείρημα, αλλά και γενικότερα κάθε ερευνητικής προσέγγισης που αναζητά την ιστορικότητα των κοινωνιών των Βλάχων, είναι η σύμπραξη της ιστορίας με την ανθρωπολογία και την γλωσσολογία.

Βιογραφικό

Ο Φάνης Δασούλας είναι πτυχιούχος του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (πρώην ΑΣΟΕΕ) και του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το 2009 αναγορεύτηκε διδάκτορας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Εργάζεται ως μέλος Ε.ΔΙ.Π (Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων όπου και διδάσκει στον Τομέα Λαογραφίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα

περιλαμβάνονται οι κοινωνικοοικονομικές, παραγωγικές και τεχνολογικές δομές των παραδοσιακών κοινωνιών του ορεινού χώρου και η εθνοτική ομάδα των Βλάχων. Έχει δημοσιεύσει άρθρα και μονογραφίες αναφορικά με τις ιστορικές, ανθρωπολογικές και γλωσσολογικές πτυχές του προβιομηχανικού κόσμου της Πίνδου και τον πολιτισμό των Βλάχων.

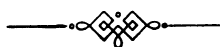
**«Τίργιε μι Κομπίν Σκιπετάρ». Μια διακήρυξη προς το αλβανικό έθνος του 1877.
Ανθρωπολογική ανάγνωση**

Βασίλης Νιτσιάκος

Το 1877, λίγο πριν τη διακήρυξη της Λίγκας της Πρισρένης, κυκλοφορεί στην ρουμανική και αλβανική γλώσσα ένα κείμενο από την πλευρά του «Ρουμανομακεδονικού» κινήματος, με το οποίο καλούνται οι Αλβανοί «αδελφοί», ως απόγονοι των Πελασγών, να ξεσηκωθούν, έτσι ώστε να μην αφανιστεί το έθνος τους από την ηγεμονική διάθεση και πολιτική των Ελλήνων και τις «μεθοδεύσεις» του Πατριαρχείου. Μια από τις ενδιαφέρουσες «απόψεις» του κειμένου αυτού είναι η φράση «Ο Θεός έπλασε τα έθνη πριν από τις θρησκείες». Στην παρούσα η εισήγηση θα καταβληθεί προσπάθεια ερμηνείας της ρητορικής και του ιδεολογικού περιεχομένου της διακήρυξης με τα θεωρητικά και εννοιολογικά εργαλεία της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας.

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στην Αετομηλίτσα Ιωαννίνων το 1958. Το 1976 εισήχθη στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Το 1981 πήρε, μετά από εξετάσεις, υποτροφία από το Ι.Κ.Υ. για μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία. Σπούδασε Λαογραφία στο Πανεπιστήμιο του Ληντς και Κοινωνική Ανθρωπολογία στο Καίμπριτζ, όπου και αναγορεύτηκε Διδάκτωρ το 1985. Από το 1989 διδάσκει Κοινωνική Λαογραφία στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, όπου από το 2006 κατέχει θέση Πρωτοβάθμιου Καθηγητή. Επιστημονικά άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά στην ελληνική, αγγλική, ιταλική, βουλγαρική και αλβανική γλώσσα.

Ιχνηλατώντας τις πολλαπλές ταυτότητες των αδελφών Μανάκια

Νικόλαος Σιώκης

Οι βλαχικής καταγωγής αδελφοί Μανάκια, οι διάσημοι φωτογράφοι και πρωτοπόροι κινηματογραφιστές των Βαλκανίων, αποτελούν κατά γενική ομολογία τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες των αρχών του 20ού αιώνα και οι διαφορετικές απόψεις γι' αυτούς δεν έχουν βρει μέχρι σήμερα ένα σημείο σύγκλισης.

Κατά την υπό εξέταση περίοδο η διαδικασία μετάβασης από την πολυεθνοτική και πολυπολιτισμική Οθωμανική αυτοκρατορία στα έθνη-κράτη συνεπαγόταν για τα βαλκανικά κράτη και μια πρόκληση δημιουργίας «εθνικών» υποκειμένων με απώτερο

επιδιωκόμενο την ομογενοποίηση στα πλαίσια της διαμόρφωσης ενός εσωστρεφούς πλαισίου κρατικής λειτουργίας, μιας διαρκούς αντίστασης απέναντι σε εθνικές απειλές, που προκάλεσε την περιχαράκωση στην αμυντική απόρριψη της διαφορετικότητας.

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η διερεύνηση μιας σειράς ερωτημάτων που σκιαγραφούν την κοινωνική ταυτότητα των αδελφών Μανάκια, την προσήλωσή τους στην παραδοσιακή τοπική κοινότητα, την ένταξή τους στις εθνικές κοινότητες των κρατών διαμονής τους και την μεροληπτική αντιμετώπισή τους, τα στοιχεία που καθόρισαν τις ταυτοτικές επιλογές τους, την παραγνώριση της πολιτισμικής τους ιδιαιτερότητας, την αποσιώπηση της σπουδαιότητας του έργου τους στον τόπο καταγωγής τους, την απόδοση «υποχρεωτικών» πολιτισμικών ταυτοτήτων που ίσως οι ίδιοι δεν διεκδίκησαν ποτέ, την θεώρησή τους ως «ανθελλήνων» επικίνδυνων για την εθνική συνοχή και τον αποκλεισμό τους από την ελληνική εθνικότητα, για να επιβεβαιωθούν οι απόψεις των θεωρητικών και των ιστορικών που ασχολήθηκαν με το φαινόμενο του εθνικισμού ότι η ταυτότητα δεν είναι ποτέ πλήρως συγκροτημένη, αλλά υπόκειται σε μια διεργασία συνεχούς εξέλιξης και αναδιαπραγμάτευσης.

Βιογραφικό

Ο Νικόλαος Σιώκης είναι απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ (1998), πτυχιούχος της Σχολής Παλαιογραφίας του Κέντρου Αγιολογικών Μελετών της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης (1998) και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στη Χριστιανική Αρχαιολογία & Τέχνη (2002). Το 2010 ανακηρύχθηκε διδάκτορας της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ με ειδίκευση «Ελληνισμός και Ορθοδοξία». Ασχολείται συστηματικά με την έρευνα της ιστορίας και του πολιτισμού των Βλάχων της Βαλκανικής και τα ενδιαφέροντά του εστιάζονται στην ιστορία με έμφαση στη μελέτη του εθνικισμού, της μετανάστευσης και της εκπαίδευσης. Ειδικεύεται, επίσης, στη μελέτη της ιστορίας της Δυτικής Μακεδονίας, στην εκκλησιαστική ιστορία των βαλκανικών κρατών και στην ιστορική εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας.

Ποιοι είναι οι «Μιτζιντόνιοι» τελικά; Ταυτότητες, ετερότητες και διασπορά

Θεόδωρος Κούρος

Η παρουσίαση ιχνηλατεί την κοινότητα των λεγόμενων «Μιτζιντόνιων Αρβανιτόβλαχων» από τις απαρχές του 20 ου αιώνα, αιώνα της εγκαθίδρυσης των βαλκανικών εθνικισμών. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από μαρτυρίες προφορικής ιστορίας και εθνογραφία σε Ελλάδα και Αλβανία, μελετά τους τρόπους με τους οποίους η κοινότητα διασπάστηκε μεταξύ δύο εθνών-κρατών, συνεπεία του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, καθώς και τις σχέσεις και τους συσχετισμούς που αποκρυσταλλώθηκαν ως αποτέλεσμα αυτής της διάσπασης. Η κοινότητα αποτελείται από ημινομάδες Βλάχους που μετακινούνταν εποχικά γύρω από την περιοχή της ελληνοαλβανικής μεθορίου και ελεύθερα. Σήμερα εντοπίζονται, στην ελληνική πλευρά στο Κεφαλόβρυσσο, ενώ στην αλβανική πλευρά σε πολλές περιοχές του νότιου μέρους της χώρας, κυρίως στην

περιοχή του Αργυροκάστρου, των Αγίων Σαράντα, της Ερσέκας και της Κορυτσάς. Η διάσπαση της κοινότητας προέκυψε το 1945-46, αφού η ηττημένη Ιταλία έχει αποχωρήσει από την Αλβανία και το Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας με τον Ενβέρ Χότζα επικεφαλής, παίρνει την εξουσία στη χώρα (1944), κηρύσσοντας τη Λαϊκή Δημοκρατία. Ένα από τα πρώτα μέτρα που λαμβάνει η νέα κυβέρνηση, είναι το κλείσιμο των συνόρων με την Ελλάδα. Αυτό το μέτρο επηρεάζει άμεσα τους Βλάχους των συνόρων, αφού πια δεν είναι δυνατές οι μετακινήσεις ως τη δεκαετία του 1990, με το μαζικό κύμα μετανάστευσης από την Αλβανία προς την Ελλάδα. Η παρουσίαση συνδυάζει την επιστημονική ανάλυση με βιωματικά στοιχεία, για να αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους μια αρχικά ενιαία εθνοτική ομάδα, μέσα από πολιτικές και πολιτισμικές διαδικασίες, διασπάστηκε σε δύο ή και περισσότερες, διακριτές εθνοτικές ομάδες.

Βιογραφικό

Ο Δρ. Θεόδωρος Κούρος είναι κοινωνιολόγος, μεταδιδακτορικός ερευνητής και διδάσκει στο τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Ασχολείται με ζητήματα χώρου και τόπου, πολιτικής κοινωνιολογίας, κρατικής εξουσίας, εθνικισμού και μνήμης καθώς και θέματα πολιτειότητας και ταυτοτήτων. Η δουλειά του έχει δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Το βλάχικο παρελθόν - μια νέα χώρα

Ζωή Λόλα

Το θέμα της ανακοίνωσης αφορά στην προσπάθεια μιας οικογένειας ελληνοαμερικανών τέταρτης γενιάς, να συγκεντρώσει αποδεικτικά στοιχεία για την απώτερη καταγωγή της από τη Σαμαρίνα ώστε στη συνέχεια να διεκδικήσει την ελληνική υπηκοότητα. Η σύγχρονη κατάσταση στις Ηνωμένες Πολιτείες οδήγησε την οικογένεια όχι μόνο να θυμηθεί τις ελληνικές ρίζες της αλλά να ανατρέξει σ' αυτές και να τις χρησιμοποιήσει για να χαράξει το μέλλον της. Μια αρχική διερευνητική ανάρτηση στα μέσα κοινωνική δικτύωσης εξελίχθηκε σε επίσκεψη στη Σαμαρίνα, επικοινωνία με τους εναπομείναντες συγγενείς, έναρξη μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και νομική πλέον διαχείριση του ζητήματος. Έτσι, μέσα από το παράδειγμα αυτό μπορεί να παρακολουθήσει κανείς την επίδραση της ταυτότητας στον χώρο και τον χρόνο καθώς και τη χρήση του βλάχικου παρελθόντος στην αναπαράσταση του νεοελληνικού παρόντος καθώς και στη διαμόρφωση του μέλλοντος.

Βιογραφικό

Αρχαιολόγος στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Γρεβενών (Υπουργείο Πολιτισμού). Μεταπτυχιακό στην Κλασική Αρχαιολογία, στο Τμήμα Αρχαιολογίας του ΑΠΘ. Ερευνητικά ενδιαφέροντα και επιστημονικές δημοσιεύσεις για την ελληνιστική κεραμική, τα μεταβυζαντινά μνημεία της ΠΕ Γρεβενών, τους ζωγράφους της Σαμαρίνας και τις εκπαιδευτικές δράσεις.

**Αναζητώντας, έστω και αργά τις οικογενειακές ρίζες.
Απόπειρα σχεδιασμού και αυτογνωσίας**

Σταύρος Ευαγγέλου Καμαρούδης

Η οικογένειά μου, από την πλευρά της μητέρας μου, είναι βλαχικής καταγωγής, από το Κρούσοβο της Βόρειας Μακεδονίας ο παππούς Αντώνιος Νικολάου Πέττης, από το Μοναστήρι (τα σημερινά Bitola), ηπειρωτικής καταγωγής. Η γιαγιά Ελπινίκη, το γένος Νταμπίζα, υιοθετημένη, με απώτερη μαρτυρημένη καταγωγή από τον Βόλο. Η έντονη βλαχοφωνία της οικογένειας κατά τη δεκαετία του 1960, γλώσσα μυστικής συνεννόησης μεταξύ των παππούδων των έξι θυγατέρων και του γιου τους, υποχώρησε σταδιακά κατά τη δεκαετία του 1970, μέχρι την τελική εξαφάνισή της μετέπειτα.

Πιθανοί παράγοντες: 1. Κανένας από τους γαμπρούς δεν ήταν βλαχικής καταγωγής (οικογενειακές γλωσσικές επιλογές) 2. Η επίδραση της Εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στα χρόνια της Δικτατορίας (εκπαίδευση "αφομοίωσης") 3. Η αποκοπή από τους υπόλοιπους συγγενείς εγκατεστημένους στο Μοναστήρι και τα Σκόπια (πολιτικοί λόγοι).

Παρόλα ταύτα, υπάρχει σαφής διαχωρισμός της παθητικής κατανόησης της βλαχικής μεταξύ των εξαδέλφων μας που γεννήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1940 σε σχέση με τους μεταγενέστερους.

Η μικρή οικογενειακή έρευνα προσπαθεί να ανιχνεύσει τα αίτια αυτού του "γλωσσοθανάτου". Με ενδεχόμενη μια "επανασύνδεση", με την πολιτιστική αρχικά και, σε δεύτερο στάδιο τη γλωσσική παράδοση. Ακόμη να δώσει την ετυμολογία του επιθέτου (Πέττης, ο "ευρύτερος" (;)), καθώς και να το συνδέσει με το τοπωνύμιο Πετέικα στη Ζάκυνθο, διασταυρώνοντας την προφορική οικογενειακή μαρτυρία με καταδίωξη χριστιανών από τον Αλή Πασά των Ιωαννίνων.

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1956, από γονείς εκπαιδευτικούς. Εγκύκλιες Σπουδές στο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ. Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό με θέμα τα Σαμοθρακίτικα, στη Σορβόννη (Paris V). Είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Διδακτικής της. Δημοσιεύσεις και τέσσερα βιβλία. Παντρεμένος με τη Γαλλίδα Νεοελληνίστρια Isabelle Tambun, έχουν τρεις δίγλωσσες αρχικά και πολύγλωσσες αργότερα θυγατέρες.

**Οι Βλάχοι των Τρικάλων: πόσα γνωρίζουν για την ταυτότητά τους οι Βλάχοι
μαθητές και μαθήτριες;**

Με την παρούσα εργασία θα σας παρουσιάσουμε την έρευνα που κάναμε στο 4ο Πειραματικό ΓΕΛ Τρικάλων «Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης» με μια ομάδα βλάχων μαθητών και μαθητριών του Σχολείου μας. Προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τις αντιλήψεις των παιδιών για την καταγωγή τους μέσα από την ομάδα προφορικής ιστορίας που λειτουργεί στο Σχολείο μας. Θέλαμε να δώσουμε απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: τι σημαίνει να είσαι Βλάχος, ποια η διαφορά με τους Καραγκούνηδες, τους Σαρακατσάνους; Ποια είναι η ιστορία των Βλάχων και της βλάχικης γλώσσας. Μέσα από τη μελέτη κειμένων και ιστορικών πηγών, αλλά και μέσα από μια σειρά συνεντεύξεων με τους παππούδες και τις γιαγιάδες τους αλλά και ιστορικούς και μελετητές των Τρικάλων -βλάχων και μη βλάχων- τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να αντικρύσουν βιωματικά την ιστορία του τόπου τους αλλά και της οικογένειάς τους. Στόχος μας ήταν η μαθητική κοινότητα να γνωρίσει την ιστορία των βλάχων, την καταγωγή τους, το ρόλο τους στη δημιουργία του ελληνικού κράτους, αλλά και τα παιχνίδια προπαγάνδας που έθεσαν σε αμφισβήτηση την ελληνικότητά τους. Στην προσπάθειά μας αυτή αξιοποιήσαμε την ομάδα προφορικής ιστορίας που λειτουργεί στο Σχολείο μας. Επίσης το υλικό μας θα προσπαθήσουμε να το μοιραστούμε με την τοπική κοινότητα μέσα από μια ταινία ντοκιμαντέρ που τώρα δημιουργούμε με τα παιδιά. Θεωρούμε το ελληνικό σχολείο πρέπει να αφιερώσει χρόνο στην μελέτη και διάσωση της ιστορίας των βλάχων και αυτό προσπαθούμε να κάνουμε.

Βιογραφικά

Η Ευφροσύνη Βάγγου είναι πτυχιούχος του τμήματος Ιστορίας του Ιόνιου Πανεπιστημίου. Μετά την αποφοίτησή της εργάστηκε ως ιστορικός στο Αρχείο Ιστορίας Συνδικάτων (ΑΡΙΣΤΟΣ) της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ). Από το 2006 εργάζομαι ως εκπαιδευτικός στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Δραστηριοποιείται, επίσης, στη δημιουργία καλλιτεχνικών μαθητικών ομάδων κινηματογράφου και ντοκιμαντέρ για την ευαισθητοποίηση των μαθητών και μαθητριών στην έρευνα παράλληλα με τη δημιουργία ομάδας προφορικής ιστορίας με σκοπό τη διάσωση της ιστορίας της πόλης των Τρικάλων.

Η Μαριάννα Αποστόλου είναι καθηγήτρια Γαλλικής Φιλολογίας. Είναι Διευθύντρια στο 4ο Πειραματικό ΓΕΛ Τρικάλων “Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης” και κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών στην Παιδαγωγική & Δημιουργική Μάθηση, καθώς και στην Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Συμμετείχε σε ερευνητικά προγράμματα, επιμορφώσεις και σεμινάρια και έχει αρκετές δημοσιεύσεις σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά σχετικά με την εκπαίδευση.

Σύλλογος Βλάχων Βέροιας: Η διαχείριση του παρελθόντος και το ζήτημα της ταυτότητας

Η Βέροια είναι πόλη πολύ παλιά. Η αρχαιότερη βεβαιωμένη αναφορά είναι του Θουκυδίδη, το 446 π.Χ. Λατινοφωνία στη Βέροια εντοπίζεται από την αρχή της ρωμαιοκρατίας, η μαζική όμως εγκατάσταση Βλάχων στην περιοχή της Βέροιας έγινε, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και λόγους, την τρίτη δεκαετία του 19ου αιώνα.

Ο Λαογραφικός Σύλλογος Βλάχων Βέροιας ιδρύθηκε το 1981. Η δύναμη του είναι η δημοκρατική λειτουργία του. Δεν νοείται Σύλλογος που αγωνίζεται για την ανάδειξη της πολιτιστικής του διαφορετικότητας και το σεβασμό της κάθε λογής ετερότητας χωρίς εσωτερική δημοκρατία, χωρίς ελευθερία.

Το θέμα της προσθήκης στον τίτλο της λέξης “Βλάχων”, δηλωτικής της εθνοτικής ταυτότητας, απασχόλησε ήδη τις συζητήσεις για το Καταστατικό. Η πολιτισμική δημιουργία, υλική και πνευματική, του παρελθόντος αντιμετωπίστηκε με τρεις βασικές αρχές, για την αποφυγή της εξιδανίκευσης του παρελθόντος και του φολκλορισμού:

- α. κριτική στάση και δυναμική αντιμετώπισή της παράδοσης
- β. αντιμετώπιση της παράδοσης ως πολυδιάστατης πολιτισμικής δημιουργίας
- γ. επιστημονική διαχείριση

Η διάσωση της βλαχικής γλώσσας, που τελούσε εν κινδύνω για αντικειμενικούς και υποκειμενικούς λόγους, ήταν ο μείζων σκοπός. Ο Σύλλογος αγωνίστηκε να υπερασπιστεί το αναφαίρετο δικαίωμα στη μητρική γλώσσα, διαμόρφωσε, στηριγμένος στα επιστημονικά πορίσματα και στις διακηρύξεις του Ευρωπαϊκού Γραφείου για τις ολιγότερο ομιλούμενες, θέσεις τις οποίες δημοσιοποίησε, για να ανατρέψει ανεδαφικά ιδεολογήματα.

Στο ζήτημα της ταυτότητας διαμορφώθηκαν ξεκάθαρες θέσεις, σε προοδευτική κατεύθυνση, με κριτήριο το σεβασμό στην ετερότητα, στον Άλλο, στον οικουμενικό άνθρωπο, και την απόρριψη του μύθου ότι κάθε γλώσσα οδηγεί απαραίτητα και σε μια καινούρια εθνική ταυτότητα. Ο ελληνικός πολιτισμός, ποτέ στατικός, είναι πολιτισμός συνθέσεων. Η ελληνικότητα είναι θέμα πνεύματος, όχι αίματος.

Προκλήθηκαν κάποιες αντιδράσεις, ιδιαίτερα σε περιόδους εθνικιστικής έξαρσης, από συγκεκριμένους κύκλους, που ο Σύλλογος αντιμετώπισε, όχι βέβαια χωρίς «απώλειες», χάρη στην ευρύτερη αποδοχή του.

Βιογραφικό

Ο Τάκης Γκαλαϊτσης γεννήθηκε στη Βέροια το 1951 από Βλάχους γονείς. Τελείωσε αριστούχος το Γυμνάσιο και το Λύκειο της Βέροιας. Το 1969 μπήκε στη Φιλοσοφική του ΑΠΘ και τελείωσε το τμήμα Κλασικών Σπουδών με άριστα. Εργάστηκε ως καθηγητής στη Μέση Εκπαίδευση, από την οποία συνταξιοδοτήθηκε, όλα ως μάχιμος καθηγητής στο Λύκειο, με υψηλή ειδίκευση στην αρχαία ελληνική γλώσσα και στα λατινικά. Δημοσίευσε άρθρα σε εφημερίδες και επιστημονικά περιοδικά. Μιλάει τη βλαχική ως μητρική του γλώσσα, καθώς επίσης και γαλλικά. Είναι ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Βλάχων Βέροιας (1981) του οποίου διετέλεσε πολλές διετίες πρόεδρος. Υπήρξε στο παρελθόν εκλεγμένο μέλος στο Δ/Σ της δημοκρατικής τότε ΠΟΠΣΒ. Εδώ και σαράντα χρόνια ασχολείται με την ιστορία, τη γλώσσα και τον πολιτισμό των Βλάχων. Καρπός αυτής της ενασχόλησης είναι το βιβλίο Από τη ζωή των Βλάχων/ Di tu bana Armânjilor.

Ο «Βλάχος» βοεβόδας της Κοζάνης Μαντσο Οσμάν Αγάς: Μια νέα διάσταση στη διαμάχη Αληφρόνων και Δημοκρατικών στην Κοζάνη των μέσων του 18ου αιώνα

Δημήτριος Κ. Λαμπράκης

Η διαμάχη Αληφρόνων και Δημοκρατικών έχει αποτελέσει αντικείμενο μελετών και συζητήσεων μεταξύ ιστορικών και ερασιτεχνών ιστοριοδιφών που ασχολούνται με την ιστορία της Κοζάνης. Η παρουσίαση αυτή επιχειρεί να καταδείξει μια νέα διάσταση στην διαμάχη αυτή η οποία παρολίγον να στοιχίσει την ίδια την ύπαρξη και επιβίωση της Κοζάνης καθώς μέσα από μια σειρά οθωμανικών πηγών παρουσιάζονται εδώ τα στοιχεία του βίου και της πολιτείας ενός μουσουλμάνου βοεβόδα της Κοζάνης ο οποίος πέραν του γεγονότος ότι υπήρξε πρωτεργάτης στη σύσταση της παράταξης των Αληφρόνων δια της συμμαχίας του με επιφανή μέλη της υπό διαμόρφωση φατρίας του Ρούση Κοντορούση ήταν, όπως εξάλλου μαρτυρά και το προσωνόμιο Μάντσο/Μανσο το οποίο υπερήφανα έφερε καθόλη τη διάρκεια του βίου του, βλαχικής καταγωγής εξισλαμισμένος δεύτερης γενιάς. Μέσα λοιπόν από τις δραστηριότητες αυτού του ανδρός επιχειρείται να εξεταστεί εάν πέραν του κοινωνικο-οικονομικού πεδίου υπήρχε κι ένα εθνοτικό πεδίο διαμάχης επί του οποίου διεξήχθη αυτή η λυσσώδης διαμάχη η οποία σχεδόν αφάνισε την Κοζάνη και εντέλει την έριξε στην αγκάλη του φοβερού και τρομερού Αλή Πασά των Ιωαννίνων. Με άλλα λόγια, επιχειρείται μια κριτική αναθεώρηση της ιδέας ότι η διαμάχη Αληφρόνων και Δημοκρατικών ήταν το παράγωγο της σύγκρουσης και αντιπαράθεσης μεταξύ «αυτοχθόνων» και «ετερόχθονων νεύληδων» μετά τη μεταφορά της Επισκοπής Σερβίων στην Κοζάνη το 1745 και εξετάζει την περίπτωση πίσω από αυτή την σύγκρουση να αποκρύπτονται στοιχεία μιας εθνοτικού χαρακτήρα σύγκρουσης και διαχωρισμού του πληθυσμού μεταξύ «Βλάχων», οι οποίοι όπως θα φανεί ταυτίζονται με την παράταξη των «Αληφρόνων», και «μη-Βλάχων» οι οποίοι ταυτίζονται με την παράταξη των «Δημοκρατικών» της οποίας ηγείτο ο Γεώργιος Αυλιώτης. Προς αυτήν την κατεύθυνση μας οδηγούν τα ονόματα των επιφανέστερων μελών της παράταξης Κοντορούση, τα οποία υπερηφανεύονταν για την βλαχική καταγωγή τους, όπως και το γεγονός ότι εντός της παράταξης Αυλιώτη το βλαχικό στοιχείο ήταν ανύπαρκτο.

Βιογραφικό

Ο Δημήτρης Λαμπράκης είναι διδάκτωρ Οθωμανικής Ιστορίας, από το Κέντρο Βυζαντινών, Οθωμανικών και Νεοελληνικών Σπουδών (CBOMGS) στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ, Ηνωμένο Βασίλειο. Έχει κάνει Μεταπτυχιακό στη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα. Έχει λάβει Πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Υπήρξε συνεργάτης διδασκαλίας στο Τμήμα Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Μπέρμιγχαμ όπου διδάξε Πρώιμη Σύγχρονη, Σύγχρονη και Σύγχρονη Ιστορία της Ευρώπης, καθώς και Ιστορία του Πολέμου. Υπήρξε επίσης Βοηθός Διδάσκοντα στην ενότητα «Οθωμανικά Αρχαία στα

Ελληνικά Εδάφη» στο Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειακής Επιστήμης, του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα. Συμμετείχε ως Μεταδιδακτορικός Συνεργάτης στην Ομάδα «Παλαιοεπιστήμη και Ιστορία» στο Max-Planck-Institut für Menschheitsgeschichte / Max Planck Institute for the Science of Human History, και τώρα ως Ερευνητικός Εταίρος και Συνεργάτης στο Ερευνητικό Πρόγραμμα 'Investigating the Islamic monuments of Ottoman Eğriboz/Chalkida and its hinterland through the lens of Ottoman Turkish documentary evidence and site inspections', που διοργανώνεται από την Ελληνική Εταιρεία Εγγύς Ανατολής. Ταυτόχρονα είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ιστορίας, όπου μελετά το έργο του Οθωμανού διανοητή του 18ου αιώνα, Müstakim-zade Sadeddin Süleyman Efendi. Η έρευνά του επικεντρώνεται στην ιστορία των ελληνικών εδαφών κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και της μετάβασης από τα προ-οθωμανικά στο οθωμανικό γαιοκτητικό, κοινωνικό και οικονομικό καθεστώς μέσα στο πεδίο εφαρμογής των συστημάτων εκμίσθωσης φόρων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και της κοινοτικής διακυβέρνησης των κατακτημένων λαών όπως αυτά αναδύονται εντός των θεωρητικών πλαισίων του φαινομένου των «νέων πόλεων». Μέσα σε αυτά τα πλαίσια εντάσσεται και το ερευνητικό του ενδιαφέρον για το ρόλο των οθωμανικών θεσμών διακυβέρνησης στη διαμόρφωση της ιστορίας του οθωμανικού κράτους.

«Εις το προοίμιον της ευταξίας εκεί οπού είναι η κοινότης των μη ηνωμένων Γραικών να προσθήηται η κοινότης των Βλαχω-Γραικών». Ταυτότητα και κοινοτική οργάνωση των Görögök στο Miskolc (18ος αι. – αρχές 19ου αι.)

Ικαρος Μαντούβαλος

Στην ιστοριογραφία για τον λεγόμενο «Παροικιακό Ελληνισμό», η ταυτότητα, ως αναλυτική κατηγορία, συνιστά ένα κατεξοχήν πεδίο μελέτης, το οποίο βοηθά στην εμπάθυνση και κατανόηση πολύπλοκων κοινωνικοοικονομικών και ιδεολογικών διεργασιών που συντελέστηκαν κατά τη μακράιωνη περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας τόσο στις κοινωνίες προέλευσης όσο και στις χώρες υποδοχής των ορθόδοξων μετακινούμενων οθωμανών υπηκόων. Τις τελευταίες, μάλιστα, δεκαετίες, οι ιστοριογραφικοί προβληματισμοί περιστρέφονται ολοένα και περισσότερο γύρω από τη ρευστότητα των υπό διαμόρφωση μεταναστευτικών ταυτοτήτων. Μέσα από την αξιοποίηση πλούσιων αρχειακών τεκμηρίων στο εξωτερικό (Αυστρία, Ουγγαρία κ.α.), οι μελετητές της κεντροευρωπαϊκής διασποράς, φέρ' ειπείν, εστιάζουν τον ερευνητικό τους φακό, μεταξύ άλλων, στις ταυτοτικές αναζητήσεις των κοινωνικών υποκειμένων που μετανάστευσαν τον 18ο αιώνα στα πολυεθνοτικά περιβάλλοντα της Αψβουργικής Αυτοκρατορίας, στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να χαρτογραφήσουν συλλογικούς προσδιορισμούς και εθνοτικές συνδηλώσεις στον κόσμο των παροίκων.

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται να εξεταστούν ζητήματα ιδεολογικού προσανατολισμού Ελλήνων και Βλάχων (Τσιντσάρων) που εγκαταστάθηκαν κατά τον μακρύ 18ο αιώνα στον ευρύτερο χώρο της ιστορικής Ουγγαρίας, μέσα από την ανάδειξη μιας παραδειγματικής περίπτωσης ελληνοβλαχικής κοινοτικής

συσσωμάτωσης, «της εν Μισκόλτζι, των μη Ενωμένων ανατολικών Γραικών Αδελφότητος».

Βιογραφικό

Ο Ίκαρος Μαντούβαλος είναι Ερευνητής Γ' Βαθμίδας στο Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών. Πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.), με μεταπτυχιακές σπουδές στα Πανεπιστήμια της Αθήνας και της Βιέννης (υπότροφος Erasmus). Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Τίτλου (Μάστερ) στην Ιστορία του Νέου Ελληνισμού (με έμφαση στην τουρκοκρατία) στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Ε.Κ.Π.Α., συνέχισε τις σπουδές του στο ίδιο Τμήμα, αποκτώντας διδακτορικό τίτλο. Ο τίτλος της διδακτορικής διατριβής του είναι: «Όψεις του Παροικιακού Ελληνισμού. Από το Μοναστήρι στην Πέστη: επιχείρηση και αστική ταυτότητα της οικογένειας Μάνου (τέλη 18ου αι.- 19ος αι.)». Ακολούθως πραγματοποίησε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών τη μεταδιδακτορική του έρευνα με θέμα την ελληνική κοινότητα του Miskolc (18ος αι.- αρχές 19ου αι.). Από το 2010 έως το 2021 δίδαξε ως μέλος ΔΕΠ στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και από το 2008 μέχρι σήμερα ως μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών / Πρόγραμμα: Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό). Συμμετείχε επίσης αφενός ως διδάσκων σε προγράμματα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών ελληνικών πανεπιστημίων (Αθηνών, Ιονίου), αφετέρου ως εξωτερικός συνεργάτης ή ερευνητής σ' ερευνητικά προγράμματα, όπως του Κ.Ε.Μ.Ν.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών, του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς και αλλού. Έχει πραγματοποιήσει έρευνα σε αρχαία της Ελλάδας και του εξωτερικού (Αυστρίας, Ουγγαρίας) και συμμετείχε ως ομιλητής σε εθνικά και διεθνή συνέδρια. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ιστορία των Ελλήνων της διασποράς (17ος-19ος αιώνας), εμπορικά δίκτυα στη νοτιοανατολική Μεσόγειο και στα Βαλκάνια (17ος -19ος αιώνας), η ιστορία των επιχειρήσεων, της οικογένειας, των πόλεων και των μοναστηριών. Το 2021 εξελέγη στη θέση του εντεταλμένου ερευνητή (ερευνητή Γ' Βαθμίδος) στο Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών όπου είναι υπεύθυνος του Προγράμματος «Μοναστήρια της Ελλάδας κατά την τουρκοκρατία (1453-1821). Κοινωνική και οικονομική οργάνωση».

Συμβολή στη μελέτη της αγιογραφικής σχολής Σαμαρίνας και της νεοελληνικής εκκλησιαστικής τέχνης μέσα από έργα του Σαμαριναίου αγιογράφου Δημητρίου Αδάμου Πιτένη σε εκκλησίες της περιοχής του Τσιαρτσιαμπά Κοζάνης

Δημήτρης Μυλωνάς

Μέσα από τη συγκεκριμένη εισήγηση θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν επιγραμματικά τα χαρακτηριστικά της αγιογραφικής σχολής της Σαμαρίνας. Μέσα από έργα σε εκκλησίες της περιοχής του Τσιαρτσιαμπά Κοζάνης, τα οποία φέρουν την υπογραφή του Σαμαριναίου αγιογράφου, πρόκειται να αναδειχτεί η καλλιτεχνική προσωπικότητα και ο χαρακτήρας της τέχνης του (χαρακτηριστικά τεχνοτροπίας), οι πιθανές επιρροές που δέχθηκε από άλλες αγιογραφικές σχολές της εποχής (παρακολούθηση των εξελίξεων που σημειώνονται σε διάφορα καλλιτεχνικά κέντρα της ορθόδοξης λατρείας, επιρροές από τις ανανεωτικές τάσεις της ζωγραφικής στον 18ο αιώνα και εξής, τάσεις που προέρχονται από τη Δύση) αλλά και αν

προσαρμόστηκε στις επιταγές των εντολοδόχων του για τη διακόσμηση των εκκλησιών. Επίσης, και κατά πόσο όλες οι εκκλησίες διακοσμήθηκαν από το χέρι του ή στη διακόμισή τους εμφανίζονται και άλλα χέρια αγιογράφων, πιθανώς η ομάδα των βοηθών του Σαμαριναίου αγιογράφου. Τέλος, μέσα από τα χρονολογημένα έργα του θα γίνει προσπάθεια ανασύνθεσης της καλλιτεχνικής του πορείας στην περιοχή του Τσιαρτσιαμπά Κοζάνης και παρουσίασης τυχόν εξέλιξης του καλλιτεχνικού του χαρακτήρα.

Βιογραφικό

Ο Δημήτρης Γ. Μυλωνάς γεννήθηκε στην Κοζάνη και έζησε σε διάφορες χώρες (Αιθιοπία, Τουρκία, Γερμανία, Κύπρος). Σπούδασε Κλασική Αρχαιολογία και Αρχαία Ιστορία στο Πανεπιστήμιο του Mannheim Γερμανίας, όπου συνέχισε με τη διδακτορική του διατριβή, την οποία ολοκλήρωσε το Δεκέμβριο 1998. Από τον Ιούλιο 2022 εργάζεται στην Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Εργων Ηπείρου, Βορείου Ιονίου και Δυτικής Μακεδονίας του Υπουργείου Πολιτισμού. Έχει εργαστεί στη Κοβεντάρειο Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης ως ιστορικός-αρχαιολόγος και υπεύθυνος της αρχαιολογικής συλλογής της βιβλιοθήκης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (πρώην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης) ως υπεύθυνος στον τομέα του πολιτισμού, τουρισμού, της διά βίου μάθησης και της απασχόλησης και στο Υπουργείο Πολιτισμού και στον ΟΠΕΠ Α.Ε. σε θέματα εφαρμογής νέων τεχνολογιών στην καταγραφή και προβολή μουσείων, μνημείων και αρχαιολογικών χώρων. Υπήρξε κατά καιρούς επιστημονικός συνεργάτης και δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Mannheim Γερμανίας, στο ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας και στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών). Συμμετείχε σε διάφορα συνέδρια και ημερίδες με επιστημονικές εισηγήσεις και έχει συγγράψει διάφορα άρθρα τόσο στο τομέα της κλασικής αρχαιολογίας όσο και στους τομείς της νεότερης ιστορίας, της βιομηχανικής αρχαιολογίας και της πολιτισμικής διαχείρισης. Τέλος, έχει λάβει μέρος σε ανασκαφές τόσο στην περιοχή της Κοζάνης όσο και στην Ιθάκη.

Γαιοκτητικοί μετασχηματισμοί και επιλογές των Βλάχων στη Θεσσαλία 1839-1900

Γιώργος Γάσιος

Η εφαρμογή του «Tanzimat-Αναδιοργάνωση» το 1839 στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αποτέλεσε την ευδιάκριτη καθοριστική στιγμή στην εξέλιξη των οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών στα Βαλκάνια. Τότε, για πρώτη φορά και οι μη μουσουλμάνοι κάτοικοι της Αυτοκρατορίας αποκτούσαν το δικαίωμα της ιδιοποίησης γαιών και αναγνωρίζονταν η ισότητά τους απέναντι στον Οθωμανικό νόμο. Η καθολική θεσμική αναγνώριση, οιονεί έστω, ατομικών γαιοκτησιακών δικαιωμάτων, εντατικοποίησε στις επόμενες δεκαετίες την αποκρυστάλλωση των χαρακτηριστικών της καπιταλιστικής αγοράς στην οικονομική σφαίρα και της συγκρότησης των εθνικών κρατών στο πολιτικό πεδίο.

Στην Οθωμανική Θεσσαλία, η καινούργια συνθήκη κινητοποίησε Βλαχόφωνες κοινότητες, Βλάχους κτηνοτρόφους και αστούς των πόλεων να εξαγοράσουν τσιφλίκια και μεγάλες ορεινές δασικές εκτάσεις. Η ιστορική διερεύνηση αυτών των επιλογών και πρακτικών των Βλάχων, αποτελεί τον βασικό άξονα της εισήγησης.

Ειδικότερα, θα παρουσιαστούν επιμέρους παραδείγματα αγοράς και αξιοποίησης γαιοκτησιών στη Θεσσαλία κατά την Οθωμανική περίοδο και στη συνέχεια θα αναδειχθούν οι συνέχειες και οι ασυνέχειες έπειτα από την ενσωμάτωση της περιφέρειας στο ελληνικό βασίλειο (1881).

Σκοπός της εισήγησης αποτελεί η παρουσίαση της υπόθεσης εργασίας πως, οι πρακτικές των Βλάχων της Θεσσαλίας στο ζήτημα της γαιοκτησίας αποτέλεσαν πρότυπο και καταλύτη ταυτόχρονα στην κυριαρχία της νεοτερικής εποχής στον 20^ο αιώνα.

Βιογραφικό

Ο Γιώργος Γάσιος, Διδάκτορας Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης, γεννήθηκε στο Σικάγο των Η.Π.Α. το 1976. Σπούδασε στο τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Ε.Κ.Π.Α. κι έχει λάβει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στη «Νεότερη και σύγχρονη ευρωπαϊκή και ελληνική ιστορία» από το τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Στο ίδιο τμήμα ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα, «Η εφαρμογή της Αγροτικής Μεταρρύθμισης και οι μετασχηματισμοί στη Θεσσαλία του μεσοπολέμου». Συνεργάστηκε σε προγράμματα τεκμηρίωσης και ταξινόμησης αρχείων του Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου (Ε.Ο.Α) και του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (Ε.Ι.Ε.). Από 2014 συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ/ΙΤΕ) στο πλαίσιο των ερευνητικών ενεργειών για τη μελέτη του μετασχηματισμού της υπαίθρου και την εφαρμογή της αγροτικής καινοτομίας στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα (προγράμματα Archers, Κρητίς 1,2). Την περίοδο 2021-2022 συνεργάστηκε με το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (Medina) για τη σύσταση του Τοπικού Ψηφιακού Αρχείου Χαλανδρίου στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος CulturalHidrants. Αποτελεί ιδρυτικό μέλος και συντονιστής της Α.Μ.Κ.Ε. ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΑΞΙΣ. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ιστορία της υπαίθρου, στην ιστορία των πόλεων και στην ιστορία των σπορ.

Εργαλειοποίηση της βλαχοφωνίας σε δύο κοινότητες της Δυτικής Μακεδονίας: Η περίπτωση της Βλάστης και των Ναμάτων στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Δημήτρης Παράσχος

Η παρούσα εισήγηση μέσα από τη μελέτη πρωτογενούς και δευτερογενούς αρχειακού υλικού, το οποίο προέρχεται από το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, από εφημερίδες της εποχής καθώς και από απομνημονεύματα των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, αποκαλύπτει τους τρόπους και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν από μερίδα των τοπικών αρχών των κοινοτήτων της Βλάστης και των Ναμάτων πρωτίστως με την εργαλειοποίηση της βλαχοφωνίας για προσωπικό τους όφελος κατά την χρονική περίοδο 1899-1908. Κατάλοιπα του φαινομένου επιβιώνουν στις παραπάνω κοινότητες ως τις μέρες μας και φυσικά όχι μόνο στις συγκεκριμένες.

Βιογραφικό

Ο Δημήτρης Γ. Παράσχος γεννήθηκε στην Πτολεμαΐδα και σήμερα ζει και εργάζεται στα Παλατίτσια Ημαθίας. Είναι απόφοιτος της Φαρμακευτικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Από μικρή ηλικία ασχολείται με την παραδοσιακή μουσική έχοντας στο ενεργητικό του μια πλούσια δισκογραφική δουλειά όντας ο ίδιος αυτοδίδακτος όργανο παίκτης παραδοσιακού κλαρίνου. Βραβευμένος κατά καιρούς από διάφορους θεσμούς και φορείς για την προσφορά του στην παραδοσιακή μουσική με αποκορύφωμα την πολλαπλή βράβευσή του από τον Αμερικανικό θεσμό FDF. Αξιοσημείωτη και ιδιαίτερη η εμφάνισή του στο Ηρώδειο «Στα μυστικά της Εγνατίας» με τον Νίκο Κηπουργό. Τα ενδιαφέροντά του εστιάζονται στην έρευνα και μελέτη της τοπικής ιστορίας και του πολιτισμού του τόπου καταγωγής του τα Νάματα Κοζάνης αλλά και της ευρύτερης περιοχής, καθώς επίσης και στην έρευνα της παραδοσιακής μουσικής του Βαλκανικού χώρου. Συγγραφέας δύο ιστορικών μελετών καθώς επίσης και διαφόρων άρθρων ιστορικού, λαογραφικού και μουσικού περιεχομένου.

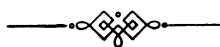
Παραβατικές συμπεριφορές στην περιφέρεια του Μετσόβου (τέλη 19ου – αρχές 20ού αι.)

Νικόλαος Αναστασόπουλος

Ο στόχος της ανακοίνωσης είναι να καταγράψει και να ερμηνεύσει τα παραβατικά φαινόμενα στην περιοχή του Μετσόβου από τα τέλη του 19ου αιώνα έως περίπου τη βενιζελική τετραετία του 1928-1932. Άλλωστε, αυτά με βασικότερο τη ληστεία επηρέασαν σημαντικά την καθημερινότητα των ανθρώπων και τη λειτουργία του δημόσιου βίου και αφετέρου συνδέθηκαν με τις μορφές κοινωνικής δράσης της περιόδου και του τόπου. Βασικές εκφάνσεις του φαινομένου αποτέλεσαν οι δολοφονίες, οι εκβιασμοί, οι ζωοκλοπές, οι απαγωγές και οι αιχμαλωσίες προσώπων για την απελευθέρωση των οποίων απαιτήθηκαν υψηλά χρηματικά ποσά.

Βιογραφικό

Ο Νίκος Αναστασόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής νεώτερης και σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας (19ου-20ού αι.) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Την διδακτορική του διατριβή την εκπόνησε ως Υπότροφος έρευνας του Ανωτάτου Προγράμματος «Ηράκλειτος» του Υπουργείου Παιδείας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ έχει διατελέσει και υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Στο πλαίσιο της υποτροφίας του πραγματοποίησε επιστημονική έρευνα στο Université Libre de Bruxelles (ULB) του Βελγίου. Επίσης προσκλήθηκε και πραγματοποίησε αρχαιακή έρευνα στο Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας και στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (Institut für Byzantinistik und Neogräzistik der Universität Wien). Από τον Οκτώβριο του 2021 είναι διδάσκων - μέλος ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Θεματική Ενότητα ΣΕΙ50 «Μεταξύ παράδοσης και εκσυγχρονισμού: Η ελληνική πολιτική σκηνή» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Νεώτερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία». Από το 2021 είναι Γενικός Γραμματέας του Δ. Σ. της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών.

Οι Βλάχοι της Ακαρνανίας κατά τη μετάβαση από την οθωμανική κυριαρχία στο

Στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα οι περισσότεροι κάτοικοι της Ακαρνανίας για διάφορους ιστορικούς λόγους εγκατέλειψαν τα χωριά τους και μεγάλες εκτάσεις της περιοχής έμειναν ακαλλιέργητες. Μεγάλο μέρος των εκτάσεων αυτών ενοικιαζόταν ως βοσκότοπος κατά τους χειμερινούς μήνες σε Βλάχους από την ορεινή περιοχή της σημερινής νότιας Αλβανίας (Νταγκλί, Πρεμετή, Κολώνια).

Με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους και την ένταξη της Ακαρνανίας σε αυτό το 1832 οι Βλάχοι που ξεχειμάζαν στην Ακαρνανία βρέθηκαν σε πολύ δύσκολη θέση, καθώς οι χειμερινές τους βοσκές ήταν στην ελληνική επικράτεια και τα θερινά λιβάδια στην οθωμανική.

Τη δεκαετία του 1830 υπέβαλαν αίτημα προς τις τοπικές αρχές και την ελληνική κυβέρνηση και ζητούσαν τη μόνιμη εγκατάστασή τους στην Ακαρνανία. Υπήρξαν όμως έντονες αντιδράσεις κυρίως από τους αυτόχθονες κατοίκους της Ακαρνανίας και η εγκατάστασή τους καθυστέρησε μερικές δεκαετίες.

Τελικά προς το τέλος της δεκαετίας του 1850 το ελληνικό κράτος με την ψήφιση νόμων υποχρέωσε από τη μια τους νομάδες κτηνοτρόφους να εγκατασταθούν μόνιμα στα μέρη όπου παραχειμάζαν και από την άλλη φρόντισε να ξεπεραστούν τα διάφορα εμπόδια και να πραγματοποιηθεί η μόνιμη εγκατάστασή τους. Η εγκατάσταση των Βλάχων στην Ακαρνανία και κάτω από αυτές τις συνθήκες συνάντησε πολλές δυσκολίες. Υπήρξαν έντονες αντιδράσεις από τους εντόπιους κατοίκους, δημιουργήθηκαν βίαιες συγκρούσεις για την κυριότητα στο χώρο και σε αρκετές περιπτώσεις εκδιώχθηκαν από περιοχές που παραχειμάζαν τις προηγούμενες δεκαετίες. Στις περιοχές όμως που ανήκαν στο Δημόσιο Δάσος της Μάνινας ή όπου οι Βλάχοι τσελιγκάδες είχαν μεγάλες ιδιόκτητες εκτάσεις η μόνιμη εγκατάσταση προχώρησε χωρίς σημαντικά προβλήματα και ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του 1870.

Βιογραφικό

Ο Μάνθος (Ματθαίος) Σταμούλης γεννήθηκε στη Βελαώρα Ευρυτανίας το 1964. Τελείωσε το Κατσάμπειο Γυμνάσιο στον Προυσό Ευρυτανίας και στη συνέχεια σπούδασε στη Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία (1982-1984), στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1993-1995), στο Διδασκαλείο του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2007-2009) και στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Ιστορία - Λαϊκός Πολιτισμός» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2008-2011). Το 2021 αναγορεύτηκε Διδάκτωρ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το θέμα της διατριβής του είναι: «Τα Βλάχικα/Ριμένικα χωριά της Ακαρνανίας. Από τον νομαδισμό στη μόνιμη εγκατάσταση. Διαδικασίες προσαρμογής, κοινωνικοί και πολιτισμικοί μετασχηματισμοί». Από το 1985 και μέχρι το 2016 έχει υπηρετήσει ως δάσκαλος και διευθυντής σε διάφορα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα τελευταία έξι χρόνια βρίσκεται στις Η.Π.Α. και είναι Διευθυντής του Ελληνικού Προγράμματος του Δημόσιου Αμερικανικού Σχολείου τύπου «Charter School» Ακαδημία Σωκράτη (Socrates Academy).

Το Βλαχοχώρι Κοκκινοπ(η)λός ως τόπος άσκησης διπλωματικής πίεσης κατά την ομηρία του Γερμανού επιστήμονα Έντβαρτ Ρίχτερ στις απαρχές των Βαλκανικών Πολέμων

Johanna Mamali Panagiotou
Leonidas Chrysanthopoulos

Στο επίκεντρο της παρούσας ανακοίνωσης βρίσκεται το Βλαχοχώρι Κοκκινοπηλός ή Κοκκινοπλός Ελασσόνας, όπου το 1911 εκτυλίχθηκε η απαγωγή του Γερμανού επιστήμονα Εντβαρτ Ρίχτερ [Edward Richter] με διεθνείς πολιτικές διαστάσεις. Πρόκειται για ένα ορεινό χωριό στις παρυφές του Ολύμπου με ξεχωριστή γεωγραφική θέση και σημαντική στρατηγική αξία. Συγκεκριμένα, την περίοδο της απαγωγής (Μάιος 1911), αν και υπό Οθωμανική κυριαρχία, οι Ολύμπιοι Βλάχοι πρωτοστάτησαν στο εν λόγω τολμηρό και, για τα σημερινά δεδομένα, ασύλληπτο εγχείρημα πολιτικής πρωτοβουλίας. Την ομηρία οργάνωσαν οι μυστικές υπηρεσίες του Αρχηγείου Στρατού της Λάρισας και ο τότε Πρόξενος Ελασσόνας Ενυάλης Πλατανίδης, τον οποίο αντικατέστησε τον Οκτώβριο του 1911 ο Λεωνίδας Χρυσανθόπουλος. Στο συνέδριο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα πρόσφατης αρχειακής έρευνας. Η μελέτη βασίστηκε στην αυθεντική αλληλογραφία της εποχής, σε επίσημα έγγραφα καθώς και στα απομνημονεύματα του Ρίχτερ, στα οποία αποκρυσταλλώνονται οι απόψεις του για τους Ολύμπιους Κλεφταρματολούς. Μεταξύ άλλων, ο Γερμανός μηχανικός από την Ιένα της Θουριγγίας περιγράφει το πώς βίωσε την ελληνική φιλοξενία, παρότι βρέθηκε ως όμηρος στην «πιο διαβόητη ληστρική φωλιά στην Ευρώπη» (Richter, 1911). Οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απαγωγή Ρίχτερ είχε θετικά αποτελέσματα για την Ελλάδα, εφόσον αυτή διαδραματίστηκε λίγο πριν η χώρα εισέλθει στους Βαλκανικούς Πολέμους. Δια της απαγωγής δυσφημίστηκε η Οθωμανική Αυτοκρατορία στη σύμμαχο της, Γερμανία, δείχνοντας αδυναμία εδαφικού ελέγχου και προστασίας των πολιτών, ενώ τα λίτρα που εν τέλει καταβλήθηκαν υπήρξαν μια διόλου ευκαταφρόνητη πηγή εσόδων σε μια δύσκολη στιγμή για το ελληνικό έθνος.

Βιογραφικά

Η Ιωάννα Μάμαλη Παναγιώτου είναι υποψήφια Διδάκτορας Πολιτισμικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου και Ψυχολόγος Επικοινωνίας με επιστημονική δράση στον τομέα των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών.

Ο Λεωνίδας Χρυσανθόπουλος, Πρέσβης επί τιμή, υπηρέτησε σε πολλά κράτη ως διπλωμάτης και υπεύθυνος σε σημαντικές θέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών. Μετά την αφυπηρέτησή του παραμένει ενεργός ως αναλυτής και αρθρογράφος. Είναι ο εγγονός του Λεωνίδα Χρυσανθόπουλου (Πρόξενος Ελασσόνας, 1911).

Συνεργάστηκε η Edit Engelmann, Γερμανίδα συγγραφέας με σημαντική φιλελληνική δράση.

Το κουτσοβλαχικό ζήτημα μέσα από δημοσιεύματα της εφημερίδας *Μακεδονία* την περίοδο του Μεσοπολέμου (1919-1939)

Χριστίνα Φ. Βαμβούρη-Δημάκη

Στο διάστημα του Μεσοπολέμου, η ρουμανική προπαγάνδα, εκμεταλλευόμενη τα οξύτερα προβλήματα της χώρας και κυρίως με το πρόβλημα της αποκαταστάσεως των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής, ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα.

Είχε προηγηθεί, το Μάρτιο του 1913 η συμφωνία του Ελευθερίου Βενιζέλου με το Ρουμάνο ομόλογο του Τ. Μαγιορέσκου, για την αναγνώριση ρουμανικής μειονότητας στο βορειοελλαδικό χώρο με αντάλλαγμα την υποστήριξη των ελληνικών εθνικών δικαιών από τη Ρουμανία.

Το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης στο Μεσοπόλεμο για το κουτσοβλαχικό ζήτημα ήταν έντονο και το παρακολουθούσε μέσω των εφημερίδων. Η βενιζελική εφημερίδα της Θεσσαλονίκης, *Μακεδονία* είναι μία από αυτές και περιλαμβάνει πληθώρα ειδήσεων, με σκοπό, κυρίως, να στηρίξει την πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου στο ζήτημα.

Ορισμένα από τα δημοσιεύματα αυτά ενδεικτικά είναι:

Τον Οκτώβριο του 1924, η εφημερίδα κατηγορεί την «Εσωτερική Μακεδονική Οργάνωση» που επιδίωκε την ίδρυση σχολείων και ναών και πλήρη ελευθερία για τους Κουτσόβλαχους, που τους θεωρούσε «καταπιεσμένους».

Το καλοκαίρι του 1928 κατήγγειλε τη Ρουμανία που, με νόμο του 1924, είχε διανείμει γαίες Βουλγάρων της Δοβρουτσάς σε Κουτσόβλαχους, κάνοντας τη ζωή των πρώτων αφόρητη.

Ακόμη, τον Οκτώβριο του 1932, έκανε γνωστό στους αναγνώστες της ότι μερίδα φανατικών Κουτσόβλαχων ασκούσαν την ανεπίσημη ρουμανική προπαγάνδα πιέζοντας τους Βλάχους να μεταναστεύσουν στη Ρουμανία.

Η έρευνα φιλοδοξεί να δώσει μια άλλη πλευρά του κουτσοβλαχικού ζητήματος, όπως αυτή παρουσιάζεται από τη *Μακεδονία*, ώστε να φανεί πώς αυτό επηρεαζόταν, όπως είναι φυσικό, από τις πολιτικές επιδιώξεις των εμπλεκόμενων χωρών.

Βιογραφικό

Η Χριστίνα Φ. Βαμβούρη-Δημάκη είναι εκπαιδευτικός και έχει εργαστεί ως φιλόλογος σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Καβάλας (1983-2007). Διετέλεσε Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Π.Ε. Δράμας (2007-2018) και Διευθύντρια στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δράμας (2020-2022). Από τον Σεπτέμβριο του 2022 είναι Διευθύντρια 6ου Γυμνασίου Καβάλας. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Βυζαντινών Νεοελληνικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ. Έχει λάβει μέρος σε παιδαγωγικά, ιστορικά και εκπαιδευτικά, ελληνικά και διεθνή, συνέδρια.

Οι συγκρουσιακές ταυτότητες των Βλάχων στο πλαίσιο της ένταξής τους στο ελληνικό κράτος: Η περίπτωση των Βλάχων της Βέροιας

Αναστασία Ταναμπάση
Σοφία Ηλιάδου-Τάχου

Σύμφωνα με τον Anthony Smith, εθνοτική ομάδα ορίζεται ένας πληθυσμός με κοινό όραμα, Ιστορία και κουλτούρα, ο οποίος συνδέεται με συγκεκριμένη εδαφική περιοχή και ένα αίσθημα αλληλεγγύης. Ωστόσο, εθνοτικά χαρακτηριστικά, όπως η γλώσσα και η θρησκεία, συχνά πολιτικοποιούνται και γίνονται μέρος μιας κοινωνικής και -κυρίως- πολιτικής σύγκρουσης. Στη μελέτη μας εξετάζουμε τα ιστορικά γεγονότα που επέδρασαν στη μεταβολή της συνολικής φυσιογνωμίας της εθνοτικής ομάδας των Βλάχων της Βέροιας και στην εμφάνιση δύο συγκρουσιακών ταυτοτήτων, των γραικομάνων και των ρουμανιζόντων Βλάχων. Το «εμείς» διαχωρίστηκε και διαμορφώθηκαν νέες αναπαραστάσεις του εαυτού και του άλλου. Εν μέσω ριζικών αλλαγών, όπως ήταν η μετάβαση από την πολυπολιτισμική οθωμανική αυτοκρατορία στο ελληνικό κράτος, θα επιδιώξουμε να αναδείξουμε την πολυπλοκότητα των ιστορικών διαδικασιών, μείζονος ή μικρής σημασίας γεγονότα, που συνέτειναν στη διχοτόμηση και στο συγκρουσιακό χαρακτήρα των σχέσεων μεταξύ των Βλάχων της Βέροιας. Σημεία αναφοράς στην ανάλυσή μας θα αποτελέσουν αφενός ο ρόλος της εκπαίδευσης στη συγκρότηση ταυτοτήτων, αφετέρου το εύρος της επιρροής των τοπικών ελίτ και η δυνατότητά τους στη διαμόρφωση τάσεων και στην άσκηση εξουσίας.

Βιογραφικά

Η Αναστασία Ταναμπάση είναι ιστορικός, απόφοιτη του Τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έλαβε το μεταπτυχιακό της δίπλωμα στις Επιστήμες της Αγωγής με κατεύθυνση τις Ανθρωπιστικές σπουδές και Νέες Τεχνολογίες του Π.Τ.Δ.Ε. Φλώρινας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Στη συνέχεια, εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στο ίδιο τμήμα με θέμα «Το ρουμανικό εκπαιδευτικό δίκτυο στη νότια Βαλκανική (τέλη 19 ου – μέσα 20ού αι.). Τα σχολεία, τα πρόσωπα και οι ιστορίες τους» και το 2017 αναγορεύθηκε αριστοβάθμια διδακτορίσσα. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στα πεδία της Ιστορίας της Εκπαίδευσης και της τοπικής Ιστορίας. Εργάζεται ως φιλόλογος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ημαθίας και ως ακαδημαϊκός υπότροφος στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Η Σοφία Ηλιάδου-Τάχου είναι πρωτοβάθμια Καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης» στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σπούδασε Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Νεότερη Ιστορία, στα Παιδαγωγικά και στη Βυζαντινή Ιστορία. Το 1996 πήρε το διδακτορικό της από το Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ και το 2002 εκλέχτηκε Λέκτορας της Ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Εταιρίας Ιστορικών της Εκπαίδευσης και της Διεθνούς Ένωσης Ιστορικών της εκπαίδευσης (ISCHE). Έχει γράψει 9 ιστορικά βιβλία και δύο μυθιστορήματα. Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στην Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, την Εκπαιδευτική πολιτική,

την Τοπική ιστορία με έμφαση στη Δυτική Μακεδονία, και την Εκπαιδευτική Ιστορία του Πόντου και της νεότερης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η πυρπόληση του Περιβολίου από τις γερμανικές κατοχικές δυνάμεις και η επίδραση στη συλλογική μνήμη της κοινότητας

Γιώργος Σαββανάκης

Τον Οκτώβριο του 1943 οι γερμανικές δυνάμεις Κατοχής στο πλαίσιο μίας εκτεταμένης στρατιωτικής επιχείρησης πυρπόλησαν δεκάδες χωριά του ορεινού όγκου της Πίνδου. Ένα από αυτά ήταν και το χωριό Περιβόλι. Το χωριό πυρπολήθηκε απ' άκρη σε άκρη, καταστράφηκε σχεδόν ολοκληρωτικά, ενώ υπήρξαν τουλάχιστον δεκαέξι θύματα, ανάμεσά τους ακόμα και βρέφη. Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μία προσπάθεια διεπιστημονικής προσέγγισης του γεγονότος, τόσο από την πλευρά της ιστορίας όσο και από εκείνη της κοινωνικής ανθρωπολογίας. Αρχικά, κάνοντας χρήση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, αρχείων αλλά και προσωπικών μαρτυριών, θα παρουσιαστούν και εξεταστούν τα ίδια τα ιστορικά συμβάντα, που έχουν σχέση με τις συμπλοκές Ελλήνων ανταρτών της Εθνικής Αντίστασης με γερμανικά στρατιωτικά σώματα και την επακόλουθη πυρπόληση του χωριού. Έπειτα θα γίνει μία προσπάθεια διερεύνησης του αντίκτυπου και της επίδρασης του συγκεκριμένου γεγονότος στην ίδια την κοινότητα και τη συλλογική μνήμη αυτής. Μερικά από τα ερωτήματα που θα απασχολήσουν την έρευνα είναι το πόσο καταλυτική ήταν η συγκεκριμένη καταστροφή για την ιστορική εξέλιξη της κοινότητας, αν άφησε κάποιου είδους συλλογικό τραύμα στα μέλη της, πώς θυμούνται ή λησμονούν το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός και γενικά ποιες πολιτικές και ποιους τρόπους διαχείρισης του παρελθόντος επέλεξαν τα μέλη της κοινότητας.

Βιογραφικό

Ο Γιώργος Σαββανάκης πήρε πτυχίο Ιστορίας – Αρχαιολογίας (ειδίκευση Αρχαιολογίας) από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Είναι επίσης κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με βαθμό Άριστα και με τίτλο « Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στις Ιστορικές, Αρχαιολογικές και Ανθρωπολογικές σπουδές». Είναι υποψήφιος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το θέμα της διδακτορικής του διατριβής είναι «Συλλογική μνήμη και ταυτότητα στους Βλάχους της Ελλάδας». Έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με ζητήματα τοπικής ιστορίας αξιοποιώντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία αλλά και ερευνώντας πρωτογενείς πηγές. Υπήρξε μέλος της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου Οι Βλάχοι της Μαγνησίας (Περιβολιώτες- Αρβανιτόβλαχοι), ΕΚΠΟΛ Μαγνησίας, Βόλος, 2009 και έχει λάβει μέρος σε πανελλήνια και διεθνή Συνέδρια Ιστορίας, ενώ μελέτες του έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά και παρουσιαστεί κατά καιρούς σε συμπόσια και ομιλίες. Έχει παρακολουθήσει τρεις κύκλους σεμιναρίων παλαιογραφίας και από το 2015 δουλεύει και ως πιστοποιημένος από το Υπουργείο Τουρισμού ξεναγός.

Οι Βλάχοι της Αλβανίας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και οι ελληνικές πολιτικές

Λάμπρος Μπαλτσιώτης

Η ανακοίνωση αφορά συνολικά τις βλάχικες κοινότητες της Αλβανίας, αλλά εστιάζει κυρίως στις πολιτικές που ασκήθηκαν από το ελληνικό κράτος από το 1991, είτε στην Αλβανία, είτε στην Ελλάδα. Ανιχνεύονται οι διεργασίες που έλαβαν χώρα στις βλάχικες κοινότητες μετά το 1991 και η σημασία των πολιτικών που ασκήθηκαν από τον ελληνικό κρατικό μηχανισμό. Ειδικότερα εξετάζεται σε τι βαθμό είχε σημασία για τις κοινότητες –και ανάλογα με την περιοχή και την υπο-ομάδα που ανήκαν- αυτό που ευφυώς έχει ονομαστεί «ταυτοτική ευκαμψία». Ακολουθως, εξετάζονται οι πολιτικές που άσκησε το ελληνικό κράτος ανεπίσημως από το 1992 και επισήμως από το 1997 όταν μαζικά οι περισσότεροι Βλάχοι της Αλβανίας θεωρήθηκαν ομογενείς και τους αποδόθηκαν οι ειδικές άδειες παραμονής ομογενών στην Ελλάδα (ΕΔΤΟ), και αργότερα, από το 2007, η ελληνική ιθαγένεια ως ομογενών σε συνάρτηση με τον τόπο κατοικίας στην Αλβανία και την υπο-ομάδα προέλευσης.

Σήμερα ένα μεγάλο τμήμα των Βλάχων της Αλβανίας κατοικεί στην Ελλάδα, ενώ οι εναπομείναντες στην Αλβανία έχουν εγκαταλείψει τους παλαιούς οικισμούς εγκατάστασης. Σε ποιες περιπτώσεις και με ποιο τρόπο δηλώνεται η «βλαχικότητα» από μέλη της ομάδας –στην Ελλάδα και στην Αλβανία- και τι σημασία έχει πλέον τρεις δεκαετίες μετά την κατάρρευση του ιδιότυπου χοτζικού καθεστώτος; Ποιά ήταν τα αποτελέσματα των εντατικών και δαπανηρών πολιτικών που άσκησε το ελληνικό κράτος –και εν μέρει συνεχίζει να ασκεί- απέναντι στους Βλάχους της Αλβανίας; Θα προσπαθήσουμε στην ανακοίνωσή μας να απαντήσουμε στο βαθμό που τα στοιχεία μας επιτρέπουν, πέρα δηλαδή από δηλώσεις και δημοσιεύματα που συχνά εξυπηρετούν κρατικές πολιτικές ή προσωπικές στρατηγικές επιβίωσης και αναπαραγωγής προσώπων και ομάδων που δηλώνουν «Βλάχοι».

Βιογραφικό

Ο Λάμπρος Μπαλτσιώτης είναι επίκουρος καθηγητής Ιστορίας των Μειονοτήτων στα Βαλκάνια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αποφοίτησε από τη Παιδαγωγική Ακαδημία Αλεξανδρούπολης και τη Νομική Σχολή του ΔΠΘ. Εκπόνησε Diplôme ιστορίας στην ΕΗΕΣΣ και διδακτορικό στο Πάντειο. Εργάστηκε ως δάσκαλος σε μειονοτικά σχολεία στη Θράκη και ως ειδικός επιστήμονας στο Συνήγορο του Πολίτη. Από το 2017 έως το 2019 διετέλεσε Ειδικός Γραμματέας Ιθαγένειας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα και οι δημοσιεύσεις του αφορούν την Ελλάδα και τα Βαλκάνια και σχετίζονται με ζητήματα γλωσσικής και θρησκευτικής ετερότητας, τις μειονότητες, τους Ρομά, τη μειονοτική εκπαίδευση, τις εθνοποιητικές διαδικασίες, καθώς και με ζητήματα πληθυσμιακών μετακινήσεων, ιστορίας και πολιτικών ιθαγένειας και μετανάστευσης.

